

Nr 201.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omläggning av budgetåret; given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

K. J. Beskow.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om genomförande av en omläggning av budgetåret, och anförde föredraganden därvid följande.

För undvikande av förskott å anslag i det påföljande årets rikstat föreslog kassaförlagskommittén i sitt den 20 mars 1917 avgivna *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 170 häft. (Nr 201.)*

Historik.

betänkande, bland annat, att sådana utgifter, vilka dittills bestritts medelst förskott av nämnda slag, dädanefter borde, i den mån anslag på riksstat i vanlig ordning icke i tid kunde beredas, upptagas å en tilläggsstat för det löpande året. Redan 1917 års riksdag beslöt att å tilläggsstat uppföra vissa större utgifter för samma år. Sedan nämnda betänkande varit föremål för yttrande av vissa myndigheter, avgav Kungl. Maj:t i samband med den till 1918 års riksdag avlätna statsverkspropositionen jämväl proposition med förslag till tilläggsstat för samma år. Särskilda tilläggsstater hava sedermera på förslag av Kungl. Maj:t upprättats jämväl för åren 1919 och 1920, och föreligger till prövning av innevarande års riksdag förslag till sådan stat för år 1921. Ändamålet att undvika ovan berörda förskott ansågs av kassaförlagskommittén kunna vinnas antingen genom utgifternas upptagande å en tilläggsstat för det löpande året eller genom en omläggning av budgetåret, eventuellt medelst en kombination av bägge dessa utvägar. I frågan om en omläggning av budgetåret erinrade kassaförlagskommittén jämväl, hurusom redan 1910 års riksstatssakkunniga i sitt utlåtande berört detta spörsmål och bland annat framhållit, att uppgiften att få budgetens beräkning så nära som möjligt att överensstämja med bokslutets resultat i hög grad skulle underlättas genom att budgetåret flyttades närmare intill tiden för riksstatens fastställande av riksdagen. Riksstatssakkunniga hade emellertid ansett en sådan förändring ligga utanför ramen av deras uppdrag, så mycket mer som den förutsatte en särskild undersökning, som de sakkunniga icke medhunnit; och hade de därför icke ansett sig kunna därom framställa förslag.

Icke heller kassaförlagskommittén fann sig böra framlägga något förslag i berörda syfte, då en dylik förändring med alla därav uppkommande konsekvenser måste kräva en ganska grundlig undersökning av dithörande förhållanden, och då det för övrigt kunde ifrågasättas, huruvida det ens kunde anses ingå i kommitténs uppgift att upptaga en så vittutseende fråga, vars utredande i varje fall måste betydligt försena framläggande av kommitténs betänkande.

Då det likväl, med hänsyn till frågans oförnekliga sammanhang med spörsmålet om ifrågavarande förskott, ansetts önskligt, att förut-sättningarna för en eventuell omläggning av budgetåret bleve belysta, i den mån sådant kunde utan fördröjande av kommitténs arbete i övrigt äga rum, anmodade kommittén en av sina tillkallade sakkunniga, professorn G. Cassel, att göra ett uttalande i frågan; och framförde denne i en till kommittén avgiven promemoria en del synpunkter, till vilka

jämväl kommittén anslöt sig. Särskilt framhöll kommittén, att kommittén delade den i promemorian uttalade mening, att någon närmare utredning rörande de med en övergång till ett nytt finansår förknippade förhållanden knappast syntes böra komma till stånd, förr än riksdagen i princip uttalat sig för en reform i sådan riktning.

Såsom slutresultat av sin utredning i frågan om budgetårets omläggning uttalade kassaförlagskommittén bland annat, att, därest framdeles budgetåret bleve förlagt närmare tiden för riksstatens fastställande, behovet av att anlita en tilläggsstat bleve i väsentlig mån minskat. Nämda fråga borde därför enligt kommitténs mening snarast möjligt upptagas till behandling.

I sin skrivelse nr 368 av den 15 juni 1917 uttalade sig också riksdagen i frågan, i det riksdagen däri anhöll, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående frågan om omläggning av budgetåret till tiden den 1 juli—30 juni eller annan i förhållande till tiden för riksdagens normala avslutande lämplig tidsperiod ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill sagda utredning kunde föranleda. I skrivelsen framhöll emellertid riksdagen, att frågan icke ännu kunde anses så klarlagd, att riksdagen redan då kunde i princip uttala sig för reformen. Så mycket syntes dock riksdagen den redan föreliggande utredningen giva vid handen, att frågan vore av så stor betydelse, att densamma borde göras till föremål för den grundliga undersökning, som tydligen erfordrades, innan definitiv ståndpunkt till reformen kunde intagas.

Efter remiss den 9 oktober 1917 avgav därefter statskontoret utlåtande i frågan, och överlämnade statskontoret därvid yttranden, som av ämbetsverket i frågan inhämtats från fullmäktige i riksgäldskontoret, överståthållarämbetet och länsstyrelserna samt ett flertal andra penningförvaltande ämbetsmyndigheter. Statskontoret hemställde i sitt utlåtande, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt särskilt tillkallade sakkunniga att verkställa utredning *dels* angående möjligheten och bästa sättet att för framtiden häva de med en omläggning av budgetåret förenade svårigheter med särskilt beaktande av möjligheten att omlägga arbetet inom riksdagen och Kungl. Maj:ts kansli samt hos den militära förvaltningen och i avseende å uppbördsväsendet, *dels* angående önskvärdheten och möjligheten att, under genomförande av reformen i övrigt, bibehålla kalenderåret såsom budgetår för en del verk, *dels* slutligen angående den budget för ett halvt år, som, enligt statskontorets åsikt, vid övergången till det nya systemet borde beslutas.

*Budgetårs-
kommitténs
tillsättning.*

Den 16 maj 1919 uppdrog Kungl. Maj:t åt f. d. statssekreteraren L. Rabenius, marinöverkommissarien B. Boalt, professorn G. Cassel och dåvarande extra byråchefen i statskontoret, numera expeditionschefen i jordbruksdepartementet E. Stridsberg att verkställa utredning angående möjligheten av en sådan förändring av budgetåret, att det förlades till tiden 1 juli—30 juni eller annan i förhållande till riksdagens normala avslutning lämplig tidsperiod samt, därest det av utredningen framginge, att en sådan reform lämpligen borde genomföras, utarbeta de förslag, som därför kunde finnas erforderliga.

En första uppgift för den sålunda tillsatta kommittén (budgetårskommittén) blev med hänsyn till de vid dess tillsättande givna direktiv att undersöka, vilka förslag till befordrande av frågans lösning borde i ämnet framläggas för 1920 års riksdag. För detta ändamål verkställde kommittén vissa förberedande utredningar, vilka resulterade i att kommittén i skrivelse den 3 oktober 1919 till dåvarande chefen för finansdepartementet anmälde, att dess arbeten fortskridit så långt, att kommittén bildat sig den bestämda uppfattningen, att reformens genomförande vore under vissa förutsättningar möjligt, och framhöll kommittén därvid, att med den dittillsvarande förläggningen av riksdagssessionerna kommittén ansett, att en omläggning av budgetåret till annan tid än 1 juli—30 juni knappast kunde komma i fråga. Att låta budgetåret börja tidigare finge nämligen, enligt kommitténs mening, anses uteslutet. Och skulle budgetåret, anför kommittén vidare, taga sin början vid en senare tidpunkt än den 1 juli, komme vinsten av omläggningen att bliva så ringa, att den näppeligen skulle uppväga de därmed förenade nackdelarna.

Kommittén framhöll ock i detta sammanhang, hurusom det av statskontoret i ärendet avgivna utlåtandet ävensom de yttranden, som på sagda ämbetsverks föranstaltande införskaffats från flertalet centrala ämbetsverk, länsstyrelserna och andra myndigheter, hade ådagalagt, att för stora delar av förvaltningen några avsevärda svårigheter ej vore att förvänta av en omläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni. De undersökningar, som kommittén låtit verkställa, hade även givit vid handen, att de svårigheter, vilka framhållits av de myndigheter, som motsatt sig reformen, torde få anses möjliga att undanröja. Beträffande de affärsdrivande verken kunde visserligen, därest det vid närmare utredning skulle visa sig mindre lämpligt att även för dem omlägga räkenskapsåret, bliva nödvändigt att låta dessa verk bibehålla kalenderåret såsom räkenskapsår.

En omläggning av budgetåret på sådant sätt, att detsamma skulle börja så kort tid efter riksdagens normala avslutande, som fallet bleve, om riksstaten skulle träda ikraft den 1 juli, torde emellertid, enligt kommitténs mening, förutsätta vissa ändringar i grundlagarna i syfte att reglera förhållandena för det fall, att den nya budgeten icke hunnit fastställas till den tid, då den skolat träda i tillämpning. Kommittén hade fördenskull tagit under överbägande de grundlagsändringar, vilka skulle behöva antagas såsom vilande av 1920 års riksdag.

*För budget-
årets om-
läggning er-
forderliga
grundlags-
ändringar.*

Sedan kommitténs nu berörda anmälan varit föremål för behandling inom finansdepartementet, erhöi kommittén under hand meddelande från dåvarande chefen för nämnda departement, att kommittén borde i enlighet med det uppgjorda programmet fullfölja sitt arbete. I anledning därav framlade kommittén i skrivelse den 26 februari 1920 förslag till de ändringar i grundlagarna, vilka enligt kommitténs åsikt vore för reformens eventuella genomförande erforderliga.

Sagda förslag, som av Kungl. Maj:t i proposition den 12 mars 1920 (nr 254) framlades till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning, avsåg att giva §§ 61 och 109 regeringsformen samt § 72 riksdagsordningen följande ändrade lydelse, nämligen:

Regeringsformen.

§ 61.

Alla avgifter, som riksdagen under de i föregående paragraf nämnda titlar beviljat, skola utgöras intill början av det statsregleringsår, för vilket den nya beivllningen av riksdagen fastställd bliver.

§ 109.

Lagtima riksdag — — — sammanträdets början.

Urtima riksdag — — — sammanträde infaller.

Där så oförmodat skulle hända, att riksdag före det nya statsregleringsårets inträdande icke hade staten reglerat eller ny beivllning sig åtagit, fortfarande den förra statsregleringen och beivllningen, till dess ny statsreglering och beivllning beslutats.

Övergångsbestämmelse.

Genom beslut av Konung och riksdag må vid omläggning av statsregleringsåret därav betingade ändringar vidtagas i redan fastställd riksstat eller staten regleras och beivllningen fastställas för annan tid än kalenderår.

Riksdagsordningen.

§ 72.

Å varje lagtima riksdag förordnas revisorer till ett antal av tolv, vilka till halva antalet av vardera kammaren utses att enligt regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Varje revision skall omfatta ett räkenskapsår. Revisionsförrättningen tager sin början å dag, som i instruktionen bestämmes, och skall inom två månaders tid vara fullbordad.

Revisorerna välja — — — äro lika.

De anmärkningar, — — — vidare behandling.

Nämnda förslag till grundlagsändringar, som av 1920 års riksdag antagits såsom vilande i grundlagsenlig ordning, hava numera av 1921 års riksdag, enligt vad som framgår av dess skrivelse nr 25, slutligt godkänts.

Budgetårs-
kommitténs
hemställan.

Efter det budgetårskommittén avgivit merberörda förslag till de av den ifrågasatta budgetårsreformen påkallade grundlagsändringarna, har kommittén fullföljt sitt arbete enligt de givna direktiven, och föreligger resultatet av detsamma i ett den 30 november 1920 avgivet betänkande, vari kommittén tillstyrkt, att *budgetåret snarast möjligt måtte omläggas till tiden 1 juli—30 juni.*

Beträffande förutsättningarna för reformen ifråga och sättet för dess genomförande har kommittén, som ansett, att den nya budgetårsordningen borde träda i kraft den 1 juli 1923, särskilt framhållit,

att den förberedande behandlingen av budgetärendena borde göras så fullständig, att i allmänhet riksdagens budgetbeslut kunde utan omgång bringas i verkställighet;

att tidpunkten för avgivande av riksdagspetita borde framflyttas till den 1 oktober;

att statsverkspropositionen borde göras i möjligaste mån fullständig;

att riksdagens budgetbehandling borde så planläggas, att besluten rörande statsregleringen i allmänhet kunde vara Kungl. Maj:t tillhanda, beträffande försvarsdepartementet senast den 15 maj och i övrigt den 1 juni;

att Kungl. Maj:ts föreskrifter rörande statsregleringens tillämpande

borde utarbetas och, där så funnes erforderligt, expedieras efterhand som riksdagens beslut anmäldes;

att riksstaten borde komma de förvaltande myndigheterna tillhanda i god tid före budgetårets ingång;

att länsstaterna borde avskaffas, därest desammas bibehållande skulle försena utgivandet av statsliggaren, i samband varmed denna publikation borde fullständigas i erforderlig mån; samt

att beträffande tiden och sättet för övergången till det nya budgetårssystemet borde iakttagas vad kommittén i betänkandet förordat.

I anledning av budgetårskommitténs i sagda betänkande framlagda förslag om budgetårets omläggning anbefalldes genom beslut av Kungl. Maj:t den 10 december 1920 vissa ämbetsverk och myndigheter att

dels avgiva och senast den 15 januari 1921 till finansdepartementet inkomma med principutlåtande i anledning av nämnda förslag till budgetårets omläggning samt därvid tillika meddela, huruvida ett eventuellt genomförande av omläggningen från och med den 1 juli 1923 ansåges, i vad vederbörandes ämbetsbefattning anginge, påkalla någon särskild framställning redan till 1921 års riksdag;

dels ock — under förutsättning att beslut i princip om denna omläggning komme att fattas vid 1921 års riksdag — avgiva och senast den 1 september 1921 likaledes till finansdepartementet inkomma med det utlåtande och förslag i ämnet, vartill ett sådant beslut kunde, i vad vederbörandes ämbetsbefattning anginge, giva anledning.

Ävenså bereddtes fullmäktige i riksgäldskontoret tillfälle att uttala sig i förevarande ämne, varjämte taxeringssakkunniga anbefalldes avgiva utlåtande i principfrågan.

I de på grund härav avgivna principutlåtanden har anförts huvudsakligen följande:

*Avgivna
utlåtanden.*

Statskontoret har till en början erinrat om sitt den 14 januari 1919 till Kungl. Maj:t avgivna yttrande över kassaförlagskommitténs betänkande i vad det samma avsåge omläggning av budgetåret, uti vilket yttrande ämbetsverket framhållit vissa väsentliga fördelar, som vore att vinna genom en dylik omläggning, ävensom förklarar sig anse den 1 juli vara den för budgetårets början lämpligaste tidpunkten. Efter att hava tagit del av kommitterades utredning funne sig statskontoret hava all anledning vidhålla dessa sina då gjorda uttalanden.

Statskontoret.

Vad anginge statskontorets räkenskaper, kunde för det dåvarande ej med säkerhet bedömas, huruvida några större svårigheter komme att möta att i fråga om de av statskontoret förvaltade fonderna få bokslutet färdigt i behörig tid. Detta berodde givetvis i hög grad på den tidpunkt, vid vilken det på grund av riksbokslutet bleve nödvändigt för riksräkenskapsverket att erhålla denna räkenskap. Statskon-

toret hölle det emellertid ej för osannolikt, att den forcering av fondbokslutsarbetet, som givetvis bleve nödvändig, komme att påkalla förstärkning av arbetskrafterna under bokslutstiden.

I sitt omförmälda utlåtande den 14 januari 1919 hade statskontoret påvisat möjligheten att även vid en omläggning av riksbudgetåret bibehålla kalenderåret som budgetår för affärsverken och anfört som en fördel av en dylik anordning, att verkens överskottsmedel därigenom skulle inflyta och komma statsregleringen till godo under samma riksbudgetår, i vars riksstat de upptagits. Denna fråga komme emellertid i ett annat läge, därest, såsom statskontoret ville antaga, även dädan-efter skulle följas samma princip, som tillämpats vid uppgörandet av riksboekslutet för år 1919, nämligen att i budgetredovisningen upptaga överskotten från affärsverken endast i den mån, de verkligen inlevererats till statskassan. Då av den av kommittén förebrakta utredningen syntes framgå, att några större svårigheter icke skulle möta för ändring av budget- och räkenskapsåret även vid affärsverken, ville statskontoret, som måste finna det såväl principiellt riktigast som ur andra synpunkter eftersträvansvärt, att finansåret så vitt möjligt bleve detsamma för hela statsförvaltningen, instämma i kommitténs uttalande angående önskvärdheten därav, att även för dessa verk budgetåret omlades på sätt, som för statsförvaltningen i allmänhet föreslagits.

Beträffande upprättandet av länsstater och statsliggare, vilka göromål tillkomme statskontoret, vitsordade ämbetsverket riktigheten av kommitténs uppfattning, att vid ett bibehållande av länsstaterna ingen utsikt finnes att med tillgängliga arbetskrafter hinna färdigställa statsliggaren i sådan tid, att densamma kunde bliva till avsett gagn för förvaltningen. Statskontoret vore emellertid i likhet med kommittén av den åsikten, att särskilda länsstater ej vidare erfordrades, detta under förutsättning, dels att nödiga föreskrifter meddelades länsstyrelserna direkt från Kungl. Maj:t, dels att statsliggaren kompletterades med vissa i nämnda stater nu intagna uppgifter, dels slutligen att för liggarens upprättande erforderliga budgetföreskrifter m. m. verkligen komme statskontoret tillhanda i så god tid, att liggarens färdigställande inom ett par månader efter budgetårets ingång möjliggjordes.

Statskontoret kunde emellertid icke utan en mera ingående undersökning med bestämdhet uttala sig om, huruvida detta arbete komme att med nu för ändamålet till buds stående arbetskrafter kunna utföras.

Att vissa icke oväsentliga olägenheter vore förbundna med den föreslagna omläggningen av budgetåret, syntes statskontoret uppenbart, såsom risken att onödigt arbete finge nedläggas på utarbetande av bestämmelser för genomförande av förslag, som sedermera icke bifölles, samt arbetsforceringen såväl inom riksdagen som för budgetens realiserande i Kungl. Maj:ts kansli och hos ämbetsverk och myndigheter. De fördelar, som skulle ernås, syntes emellertid så betydande, att statskontoret ansåge sig böra i princip ansluta sig till förslaget. Ämbetsverket ville därvid dock uttryckligen betona, att förutsättningen för att det hela skulle fungera tillfredsställande vore, att budgetbehandlingen i riksdagen och arbetet inom departementen, på sätt kommittén ställt i utsikt, verkligen kunde ordnas så, att riksstaten och föreskrifterna från Kungl. Maj:t rörande medelsdispositioner komme förvaltningsmyndigheterna tillhanda i tillräckligt god tid.

I fråga om sättet för omläggningen hade statskontoret redan i sitt utlåtande den 14 januari 1919 uttalat sig för, att den riksdag, som beslutade reformen, borde antaga budget för endast det halvår, som började den 1 januari närmast efter be-

slutets fattande. Härvidlag vore statskontoret fortfarande av samma åsikt, vilken sålunde överensstämde med kommitténs förslag. Beträffande övergångsbudgeten ville statskontoret särskilt framhålla nödvändigheten av, att densamma befriades från alla de utgifter, som utan olägenhet kunde överskjutas på följande helårsbudget.

Riksräkenskapsverket.

Riksräkenskapsverket har framhållit, att behovet av en omläggning av budgetåret, om man därmed avsåge riksstatens uppgörande för en annan period än kalenderåret, på mångahanda sätt framträtt, samt att fördelarna av en omläggning till perioden 1 juli—30 juni blivit på ett övertygande sätt uppvisade såväl i det nu föreliggande betänkandet som tillförene, då frågan i olika sammanhang diskuterats; och yttrade verket vidare: »De svårigheter i form av forcerat arbete eller eljest, som ett upprättande av riksstaten för sålunda bestämd period skulle medföra för budgetbehandlingen inom statsdepartementen och riksdagen, äro alla av beskaffenhet att kunna övervinnas. Budgetårskommittén har också ingående studerat detta så att säga arbetstekniska spörsmål och beträffande budgetbehandlingen framlagt detaljerade förslag, vilka, om de vinna beaktande, utan tvivel skola medföra erforderliga lättnader. Visserligen synes tvekan kunna råda om lämpligheten och genomförbarheten av vissa bland dessa förslag, i vad de avse riksdagsarbetet, vilket — då en grundligare och mera detaljerad förbehandling av staterna och budgetfrågorna över huvud taget ställes i utsikt hos regeringen — borde kunna, i överensstämmelse med parlamentariska grundsatser, anordnas så att riksdagens utskott och kamrar icke i den grad, som genomförandet av kommitténs förslag skulle medföra, förvandlades till arbetande ämbetsverk.

Men om riksdagsarbetet — i tillit till regeringens grundligare detaljbehandling — mera, än kommittén tänkt sig, inriktas på den allmänna budgetbehandlingen, kan — på sätt av kommittéutredningen till fullo framgår — den ur många synpunkter ytterst eftersträfvansvärda omläggningen av riksstatsåret genomföras utan andra olägenheter än ett forcerat förarbete hos de förvaltande ämbetsverken och inom statsdepartementen.

Och efter statsbokföringsreformen, som med visshet kan väntas vara fullständigt genomförd för alla till statsverket hörande förvaltningar så tidigt, att riksräkenskapsverket också utan avsevärd svårighet kan framlägga budgetredovisning inom tre månader efter de nya budgetårens utgång, föreligga icke heller här några betänkligheter, detta dock under den bestämda förutsättningen att det icke alls ifrågasättes, att inom samma tid också kapitalbokslutsåret omläggas till perioden 1 juli—30 juni, och att rikshuvudbok för samma tidsperiod jämväl skall föreligga färdig inom tre månader.

Redan under nuvarande regim, då såväl kapitalbokslutsåret som budgetåret sammanfaller med kalenderåret, skall, på sätt framgår av §§ 5 och 8 av riksräkenskapsverkets instruktion, kapitalbokslutet — rikshuvudboken — framläggas vid en senare tidpunkt än budgetredovisningen.

Och i själva verket äro budgetredovisning och rikshuvudbokens kapitalavslutning två skilda saker, som icke nödvändigtvis behöva avse samma tidsperioder. En av riksräkenskapsverkets angelägnaste uppgifter blir också nu att — i anslutning till den av Eders Kungl. Maj:t under den 17 december 1920 fastställda instruktionen för ämbetsverket — snarast inkomma med underdånigt förslag till den förändring

av rikshuvudbokens uppställning, som betingas därav, att, på sätt instruktionen förutsätter, budgetredovisningen hädanefter skall framträda som en fristående handling.

Härigenom och endast härigenom bortfalla de sista men dock oöverstigligen hindren för den nu ifrågakommande omläggningen, i det att budgetåret kan bli ett och kapitalbokslutsåret ett annat. Ty att medhinna ett kapitalbokslut på tre månader är, vad statsverket beträffar, omöjligt och vad angår de affärsdrivande verken, på sätt dessa under frågans tidigare behandling till fullo ådagalagt, högst olägligt.

Däremot skulle kapitalbokslutets bibehållande vid kalenderår, under det att budgetåret bleve omlagt till att omfatta tiden 1 juli—30 juni, så långt ifrån medföra några olägenheter, att det tvärtom skulle medföra vissa beaktansvärda fördelar.

Rikshuvudboken är för närvarande rätt så ensidigt inriktad på de budgetära anslagen och titlarna. En utvidgning att avse all statens förmögenhetsbestånd har många gånger varit ifrågasatt, men en reform därutinnan har ofta strandat på formella svårigheter, vilka berott av, att en fullständig budgetredovisning varit inpassad inom kapitalbokslutets ram. Härav har det kommit sig, att denna huvudbok aldrig varit och icke heller kunnat bli en verklig rikshuvudbok.

I ett nådigt brev den 9 februari 1912 till statsbokföringskommittén anbefalldes sålunda denna kommitté att taga under övernående, huruvida i samband med budgetredovisningen eller vid sidan av densamma skulle kunna upprättas en översikt av statens i samma redovisning icke upptagna tillgångar eller, därest en tillförlitlig översikt av sådan omfattning icke funnes kunna åstadkommas, i varje fall en förteckning å statens i budgetredovisningen icke avsedda fastigheter kunde åvägabringas; och i det yttrande till statsrådsprotokollet, som föregick nämnda nådiga brev, yttrade dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han ansåge det vara av vikt att undersöka, huruvida i rikshuvudboken eller, om detta mötte hinder av dess egenskap av budgetredovisning, i en bilaga därtill skulle kunna erhållas en översikt av statens samtliga tillgångar, alltså icke blott dem, vilka stode i omedelbart samband med budgeten och inginge i de allmänna statsfonderna och de s. k. produktiva fonderna. Han förmålde sig därvid närmast syfta på det i fastigheter nedlagda kapital, vilket icke vore att hänföra till de affärsdrivande verkens och de produktiva fondernas tillgångar. Om än en uppgift å dessa fastigheters sammanlagda värde icke i allmänhet kunde anses äga någon egentlig betydelse vid bedömande av statens finansiella ställning, syntes det honom dock ur andra synpunkter vara av värde att i omedelbar anslutning till redovisningen för budgeten och för statens produktiva fonder äga tillgång till uttömmande uppgifter om statskapitalet i dess helhet.

Frågan om ett organiskt inrymmande i rikshuvudboken av en översikt av statens samtliga tillgångar strandade emellertid, enligt vad framgår av statsbokföringskommitténs underdåniga utlåtande den 10 december 1912, på det förhållandet, att budgetredovisningen alljämt betraktades såsom det väsentliga av rikshuvudboken. Att i en så beskaffad rikshuvudbok upptaga redovisning för alla statsverkets tillgångar, vilka år efter annat tillkommit genom budgetens realiserande, men vilka, sedan budgetåret utgått, icke vidare stode i något förhållande till budgeten, syntes icke vara genomförbart. Man kunde då icke sträcka sig längre än att i den centrala statsräkenskapen och i budgetredovisningen inlades redovisning för kassafonden och de produktiva fonderna, vilka alljämt lämnade eller åtminstone voro avsedda

att lämna bidrag till budgetens realiserande. Man ansåg, att härigenom komme den ojämförligt största och i varje fall ur statsfinansiell synpunkt viktigaste delen av statskapitalet att redovisas i rikshuvudboken och där balanseras mot statskulden. Däremot måste de tillgångar, staten därutöver äger i fastigheter, inventarier och förråd m. m., i räkenskaphänseende betraktas såsom helt avskrivna. Beträffande dessa tillgångar blev man alltså alltjämt hänvisad till de mer eller mindre tillförlitliga statistiska översikter, som vart nionde år uppgjorts och delgivas riksdagen.

Då emellertid nu budgetredovisningen av andra anledningar, på vilka det nu icke är nödigt att närmare ingå, måste utbrytas ur rikshuvudboken för att självständigt avgivas, blir det tekniskt möjligt att åstadkomma en rikshuvudbok, däri statens samtliga tillgångar, oavsett om de ha direkt relation till riksstaten eller icke, kunna kapitalbokslutmässigt sammanföras.

Och det är nu riksräkenskapsverkets avsikt att — sedan budgetredovisningen med sina säruppgifter enligt instruktionens föreskrifter blivit avskild ur kapitalbokslutet — framlägga förslag till en rikshuvudbok, där statens hela kapital verkligen blir bokföringsmässigt och uttömmande redovisat.

Ett sådant särskiljande av budgetredovisning och rikshuvudbok har förberetts av statsbokföringsreformen, som infört ett system av månatliga kassarapporter, vilka så gott som uteslutande tagit sikte på budgetredovisningen och uppbygga denna månad för månad. Skulle man emellertid nöja sig med att låta enbart dessa kassarapporters uppgifter grundlägga rikshuvudboken, bleve denna endast en avräkning mot riksstaten, som visserligen kunde bokslutmässigt sammanknytas till en kassahuvudbok, men någon redovisning av statskapitalet komme ej att framgå därur. Rikshuvudboken måste därför grundas på de särskilda ämbetsverkens huvudböcker, vilka visserligen också uppbyggas av samma siffermaterial som kassarapporterna och den centrala budgetredovisningen, men i vilka för vissa verk tillkommer en redovisning jämväl för förvaltad statskapital.

När en fullständig budgetredovisning särskilt avgives, kunna i rikshuvudboken de medel, som direkt disponeras såsom rörelsekapital för statsförvaltningen, redovisas på ett enda konto, t. ex. med titeln »Statsmedel i inskränkt mening». Å detta konto skulle inkomster och utgifter upptagas med de slutsummor för kalenderår, som för statsverkets inkomster och utgifter erhållas ur de till grund för budgetredovisningen liggande månadsrapporterna och sammandrag därav, under det att utgående balansen erhålles ur de förvaltande verkens huvudböcker.

De affärsdrivande verken ingå icke i statsverkets bokföringssystem, utan hava en fristående bokföring. De avlämna endast sitt nettoöverskott till statsverket. De avgiva därför icke heller sådana kassarapporter, som grundlägga budgetredovisningen. Men då frågan gäller att få till stånd en rikshuvudbok, måste däremot de affärsdrivande verkens huvudböcker i hela sitt omfång anlitas. Därför är det också oundgängligt att för statens kapitalbokslut i rikshuvudboken dessa verks huvudböcker föreligga definitivt och i god tid avslutade. De få icke — såsom budgetårskommittén synes föreställa sig — vara endast summariska, då de skola inarbetas i rikshuvudboken, på vilken man måste ställa de största anspråk på tillförlitlighet, och de måste inkomma till riksräkenskapsverket i god tid, enär det är ett komplicerat och tidsödande arbete att sammanföra dem inom rikshuvudbokens ram. Om ett stort och en mångsidig verksamhet omspinnande affärsdrivande verk tvingas att inom en å två månader efter ett förvaltningsårs utgång

avgiva en huvudbok, så kan denna icke undgå att bliva så summarisk, att den icke alls lämpar sig för en rikshuvudbok med anspråk på någon grad av tillförlitlighet.

Riksräkenskapsverket kan därför icke tillåta sig att tillstyrka, att de affärsdrivande verken åläggas att under så ogynnsamma villkor avlämna sina huvudböcker, och ämbetsverket kan icke bära ansvaret för en rikshuvudbok, uppbyggd på så lösa grunder, som dessa hastigt och summariskt uppkonstruerade huvudböcker naturligtvis måste bliva.

Härtill kommer, att det ur budgetsynpunkt måste vara en avgjord fördel, att de affärsdrivande verkens huvudböcker, vilka skola till siffran bestämma det driftöverskott, som skall tillföras statsverkets budget, uppgöras i så god tid, att detta överskott kan tillflyta statskassan inom utgången av det budgetår, för vars utgifter detta överskott skall tagas i anspråk. Budgetårskommittén har visserligen i detta hänseende uttalat, att detta skäl för kalenderårets bibehållande som räkenskapsår för affärsverken förfallit, genom tillämpning av principen, att i budgetredovisningen nettoöverskotten från affärsverken icke skola upptagas i annan mån, än de verkligen inbetalas till statskassan. Vad kommittén härmed menar, har riksräkenskapsverket icke kunnat förstå, då det ju är just den modernare, mera verklighetstroga bokföringsmetoden per kassa, som medfört, att överskottsmedlen, ehuru beräknade att täcka ett föregående års utgifter, icke bliva i regel tillgängliga förr än året gått till ända. Men just detta avhjälpes genom att, efter budgetårets omläggning till tiden 1 juli—30 juni, med driftårets bibehållande vid kalenderår, driftöverskottet framkommer vid bokslutet för kalenderåret, men kan tagas i bruk för utgifter inom budgetåret, som går till ända först ett halvt år senare.

Men detta bibehållande för affärsverken av kalenderåret såsom räkenskapsår, under det att riksstaten uppgöres för en period 1 juli—30 juni, har ytterligare en fördel, som kommittén synes hava alldeles förbisett. Då endast överskottet av affärsdriften har intresse för statsregleringen, bör endast detta upptagas i riksstaten, under det att riksdagen i annat sammanhang kan fatta beslut om ifrågasvarande verks bruttoinkomster och driftkostnader. Om man även här tillämpar systemet med ett budgetår och ett kapitalbokslutsår, kan man förvisso med ännu mycket större noggrannhet, än för närvarande kan ske, beräkna det nettoöverskott, som från dessa verk bör bliva disponibelt för statsregleringsperioden. Fördelen härav synes ligga i öppen dag.

En av fördelarna av budgetårets omläggning är, att behovet av tilläggsstater försvinner. Såsom kommittén framhåller, erfordras tilläggsstat icke vidare för sådana utgifter, som äro avsedda att utbetalas efter den 1 juli. Men även beträffande sådana undantagsvis och väl i allmänhet till ringa belopp förekommande utgifter, vilka måste bestridas före den 1 juli, är det möjligt att undvika tilläggsstat genom ett budgettekniskt och bokföringsmässigt förenklat förfaringssätt. I stället för att för upptagande av utgift av nyssnämnda slag besluta en tilläggsstat, som alltid måste verka tyngande och hindrande på riksdagens eget arbete och likaså tyngande och hindrande på arbetet hos de ämbetsverk och myndigheter, som hava att tillämpa denna stat, är det att föredraga, att riksdagens beslut beträffande sådana före den 1 juli erforderliga utgifter inskränkas till ett blott och bart medgivande, att utgiften får avföras på det löpande budgetårets riksstat, aningen på det sättet, att ett förut befintligt bestämt anslag, reservationsanslag

eller förslagsanslag, högst, får för det särskilda förekommande fallet överskridas eller också på det sättet, att utgiften får utgå från något på vederbörande huvudtitel uppfört förslagsanslag eller på anslaget till oförutsedda utgifter, samtidigt därmed att de medel, som eventuellt behöva anvisas till täckande av ifrågavarande nya utgifter, bokföras under någon redan befintlig inkomstitel, eventuellt såsom undertitel till »Diverse inkomster». Genom detta enkla budgettekniska grepp undvikas alldeles tilläggsstatssystemets synnerligen många olägenheter.

Däriigenom att kalenderåret bibehålles såsom räkenskapsår i och för uppgörande av kapitalbokslutet undvikas även de svårigheter, som budgetårets omläggning ansetts medföra för länsstyrelserna, vilka svårigheter skulle bestå däri, att arbetet med länsräkenskaperas årsavslutning komme att förläggas till samma tid, som förarbetena till prövningsnämnden påginge. Bibehålles kalenderåret som räkenskapsår, kommer ingen omläggning av länsstyrelsernas arbete att påfordras, enär huvudboken under sådana förhållanden kan uppgöras på samma tid som hittills. Budgetredovisningen grundar sig nämligen uteslutande på de månatliga kassarapporterna.

Enligt den nuvarande lydelsen av § 72 uti riksdagsordningen skall varje av riksdagens revisorer verkställd revision omfatta ett års avslutade räkenskaper. På förslag uti propositionen nr 254 till 1920 års riksdag har bland de grundlagsändringar, som enligt samma riksdags beslut antagits såsom vilande även ingått en ändring av nämnda grundlagsstadgande, vilket enligt denna vilande grundlagsändring givits den lydelse, att revisionen skall omfatta ett »räkenskapsår». Såsom torde framgå av motiverna till förslaget om ifrågavarande ändring av § 72 i riksdagsordningen har vid förslagets avlåtande ansetts självfallet, att räkenskaperna skola vara avslutade. Det synes jämväl hava förutsatts, att kapitalbokslutet skulle sammanfalla med budgetåret. Med den nya lydelsen torde emellertid revisorernas arbete kunna anpassas efter de förhållanden, som bleve en följd av en sådan anordning, som riksräkenskapsverket förordat, utan någon ytterligare ändring av § 72 i riksdagsordningen.»

Under åberopande av det sålunda anförda har riksräkenskapsverket förordat, att budgetåret måtte omläggas till den av kommittén föreslagna tidsperioden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret yttra, att tillkomsten av tilläggsstaterna hade visserligen medfört bland annat den fördelen, att det förut i stor utsträckning använda forskottsväsendet till största delen onödiggjorts. Å andra sidan hade dessa stater, enligt fullmäktiges mening, förorsakat betydande olägenheter, i det de splittrat budgeten och däriigenom förminskat dennas reda och överskådlighet; varjämte de svällt ut på ett för våra statsfinanser oroväckande sätt, särskilt i fråga om de affärsdrivande verken. Vad riksgäldskontoret anginge, hade tilläggsstaterna, på vilka varit upptagna mycket betydande anslag till utgående av lånemedel, medfört den olägenheten, att önskvärd överblick ej kunnat erhållas över riksgäldskontorets lånebehov för varje år, varigenom svårigheterna för upplåningsen verkställande blivit ytterligare skärpta. Såsom en av de största fördelarna med budgetårets omläggning betraktade fullmäktige till följd därav det förhållandet, att denna omläggning komme att i hög grad minska behovet av tilläggsstater, även om sådana ej kunde helt undvaras.

Bland övriga fördelar, som en omläggning av budgetåret skulle medföra.

Fullmäktige i
riksgäldskontoret.

måste från riksgäldskontorets synpunkt särskilt framhållas, att inkomst- och förmögenhetsskatten, som bland statens inkomster erhållit en alltmer dominerande ställning, komme att inflyta före mitten av budgetåret i stället för såsom nu först inemot dettas slut. Härav bleve följden, att de kassaförstärkningar från riksgäldskontoret, varav statskontoret under normala förhållanden i betydande utsträckning hade behov, bleve, om ej helt överflödiga, dock i mycket hög grad minskade. Detta skulle i sin ordning medföra en minskning av riksgäldskontorets behov av tillfällig upplåning.

Bland fördelarna av den ifrågasatta omläggningen ville fullmäktige för övrigt framhålla den större möjligheten, densamma medförde för verkställande av en mera exakt beräkning av statsverkets inkomster och utgifter.

Från riksgäldskontorets sida mötte intet hinder för budgetårets förläggande till den av kommittén förordade tiden 1 juli—30 juni.

Överståthållaräm-
betet och läns-
styrelserna.

Överståthållarämberbet, som tillstyrkt kommitténs förslag till budgetårets omläggning, har därvid anfört, att den föreslagna omläggningen av finansåret skulle medföra avsevärda fördelar ur budgetteknisk synpunkt. De olägenheter ur statsregleringssynpunkt och för ett rationellt ordnande av taxeringsarbetet, som kunde tänkas bliva förenade med omläggningen, hade undanröjts dels genom att riksdagen i grundlagsenlig ordning förklarat vilande ett framlagt förslag till ändrad lydelse av § 109 regeringsformen dels och genom den redan genomförda ändringen i inkomstskatteförordningen, att inkomst- och förmögenhetsskatten skulle utgå efter en rörlig för varje år bestämd procentsats. Överståthållarämberbet hade fördenskull ansett sig böra tillstyrka det föreliggande förslaget.

Vidkommande de av länsstyrelserna avgivna utlåtanden har icke någon länsstyrelse motsatt sig ett genomförande av den ifrågasatta budgetårsreformen. Länsstyrelserna i Jönköpings, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län hava tillstyrkt förslaget utan att ingå i vidare yttrande rörande detsamma.

Övriga länsstyrelser hava i huvudsak anfört följande.

Länsstyrelsen i Stockholms län har framhållit, att i fråga om statsregleringen övertvägande och betydande fördelar syntes vara att vinna genom den föreslagna omläggningen av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni. Ur denna synpunkt syntes ock avgörande skäl tala för reformen.

En del därmed sammanhängande mycket avsevärda administrativa svårigheter och olägenheter måste dock undanröjas. Sålunda vore vad beträffar länsstyrelsens förvaltning att märka, att tiden närmast efter den 1 juli, varunder länsstyrelsens bokslut efter budgetårsreformens genomförande skulle upprättas, vore för landskontoret den besvärligaste tiden under hela året, enär då arbetet för prövningsnämnden påginge. En förutsättning för budgetårets förläggande till tiden den 1 juli—den 30 juni vore fördenskull, att länsstyrelsens bokslut icke behöfde ske samtidigt med prövningsnämndsarbetet. En förändring av tiden för prövningsnämndens sammanträde hade, såsom kommitterade omnämnt, förordats av rikets landskamrerare i framställning till Kungl. Maj:t den 20 oktober 1920 rörande vissa ändringar i taxeringsförfarandet. Skulle denna framställning vinna beaktande och arbetet för prövningsnämnden följaktligen icke bleve till tiden så koncentrerat, som för närvarande vore fallet, funnes enligt länsstyrelsens mening utsikt för, att

länsstyrelsens bokslut skulle kunna upprättas under tiden den 1 juli—den 15 augusti.

Till vad länsstyrelsen i Stockholms län anfört ansluta sig i huvudsak yttrandena från länsstyrelserna i Östergötlands, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Jämtlands och Västerbottens län.

Länsstyrelsen i *Uppsala* län har ifrågasatt, huruvida icke de olägenheter, som syntes vidlåda det föreliggande reformförslaget, torde komma att mer än uppväga fördelarna av detsamma. Länsstyrelsen ansåge sig emellertid icke äga tillräcklig anledning att avstyrka förslaget.

Länsstyrelsen i *Södermanlands* län hade icke någon principiell invändning att framställa mot budgetårets förläggning till tiden den 1 juli—den 30 juni, men vore oviss, huruvida denna omläggning skulle kunna ske redan år 1923.

Omläggningen borde i allt fall ej ske förr, än sådan ändring vidtagits i taxeringsförrordningen, att tiden för provningsnämndens sammanträde avsevärt framflyttades, emedan eljest omläggningen skulle medföra alltför stor anhopning av göromål å landskontoren under sommarmånaderna. Något beslut om omläggning borde fördenskull icke fattas så tidigt som vid 1921 års riksdag, helst som reformen ifråga icke kunde anses höra till dem, som krävde ett brådstörtat genomförande.

Länsstyrelsen i *Kronobergs* län har tillstyrkt förslaget, men uttalar sig för att — även oavsett budgetårets omläggning — tiden för avslutandet av provningsnämndens arbete måtte framskjutas så långt som möjligt med bibehållande av november och december månader såsom tid för kronouppbörderna.

Länsstyrelsen i *Kalmar* län har förordat budgetårets omläggning till tiden den 1 juli—30 juni, under förutsättning att tiden för provningsnämndens sammanträde framflyttades.

Länsstyrelsen i *Malmöhus* län har anfört, att länsstyrelsen icke tvekade att i huvudsak tillstyrka budgetårets omläggning på sätt, som föreslagits, men ansåge sig länsstyrelsen böra framhålla önskvärdheten av, att denna omläggning icke måtte bli genomförd förr, än frågan om taxeringsväsendets omorganisation efter noggrann prövning erhållit sin lösning.

Länsstyrelsen i *Värmlands* län har ansett, att budgetårets omläggning på föreslaget sätt komme att utöva ganska ringa inverkan på gällande grunder för skatteväsendet. Landskontorets bokslutsarbeten borde nämligen med de arbetskrafter, som funnes till förfogande, kunna ordnas oberoende av de med provningsnämnden förbundna arbeten. Länsstyrelsen kunde därför fullt ansluta sig till kommitténs mening, att denna nämnds sammanträden kunde utan verklig olägenhet bibehållas vid nuvarande tider även efter ändring av budgetåret.

Reformen kunde för övrigt underlättas genom framskjutande av skatteuppbörden en månad, varigenom väsentlig lättnad i arbetet kunde beredas häradskrivarna och landskontoret beredas möjlighet att verkställa granskning av de i taxeringslängderna införda skattebeloppen. Eventuellt kunde uppbörden skjutas in på januari månad, enär uppbörden även med en sådan anordning började att inflyta redan under budgetårets sjätte månad.

Jämte ändring i gällande uppbörsreglemente rörande framflyttande av tiden för allmänna uppbördens verkställande å landet syntes enligt länsstyrelsens mening lämpligen böra underställas 1921 års riksdags prövning frågan om ändring i gällande taxeringsförrordning angående ordningen för uträkning i taxeringslängden av skatte-

beloppen och landskontorets därmed sammanhängande granskningsarbete beträffande samma längder, i båda hänseenden att träda i tillämpning med det nya budgetårets ingång.

Länsstyrelsen i *Gävleborgs* län har tillstyrkt förslaget samt framhållit, att den till särskild utredning hänskjutna omläggningen av taxeringsväsendet och debiteringsarbetet borde, om den befundes lämplig, beslutas i så god tid som möjligt före omläggningen av budgetåret, eller med andra ord redan vid 1921 års riksdag.

Länsstyrelsen i *Västernorrlands* län har framhållit, att, därest tillräcklig ökning i den ordinarie personalen å landskontoret beviljades, något hinder icke mötte för den föreslagna omläggningen av budgetåret.

Länsstyrelsen i *Norrbottens* län har anfört, att för länsstyrelsens arbete vore visserligen en del svårigheter förbundna med den föreslagna omläggningen av budgetåret, men att dessa icke vore av den omfattning, att de borde förhindra den föreslagna anordningen, om densamma ur andra synpunkter skulle befinnas böra komma till utförande.

Beträffande de verk och myndigheter i övrigt, som avgivit principutlåtande i förevarande fråga, har endast marinförvaltningen avstyrkt förslaget.

*Marinför-
valtningen.*

Marinförvaltningen, som redan i sitt till statskontoret den 21 maj 1918 avgivna yttrande angående ifrågasatt omläggning av budgetåret funnit sig icke kunna tillstyrka en sådan omläggning, har nämligen ansett det föreliggande betänkandet, vilket utmynnade i ett förslag om budgetårets omläggning snarast möjligt till tiden 1 juli—30 juni, icke vara ägnat att häva ämbetsverkets i berörda yttrande framhållna betänkligheter, även om under vissa av kommittén angivna förutsättningar betänkligheterna något förringades.

Den av kommittén föreslagna framflyttningen av tidpunkten för avgivande av riksdagspetita till den 1 oktober kunde väl i någon mån underlätta reformens genomförande, änskönt, därest man verkligen ville undvika användande i särskilda fall av tilläggsstat eller förskottsansvisningar, denna framflyttning ingalunda kunde anses till fyllest. Med hänsyn till önskvärldheten av, att vunna erfarenheter vid marinens övningar, speciellt skjutskolorna, vilka avslutades först i slutet av september eller början av oktober, samt särskilda omständigheter, som under övningarna inträffat, omedelbart kunde beaktas vid framläggande av riksdagspetita, syntes tidpunkten för avgivande av dessa böra framflyttas åtminstone till den 15 oktober.

Den utan gensägelse viktigaste av de av kommittén angivna förutsättningarna för reformens genomförande vore den, att riksdagens budgetbehandling bedrevs på sådant sätt, att besluten rörande statsregleringen i allmänhet kunde vara Kungl. Maj:t tillhanda beträffande försvarsdepartementet senast den 15 maj och i övrigt den 1 juni.

I avseende därå ville marinförvaltningen betona, att, även om av den centrala förvaltningsmyndigheten och de underordnade lokala myndigheterna i förväg utfördes allt det förberedande arbete, som för beslutens genomförande kunde vara möjligt, besluten, vad marinen anginge, vid den ifrågasatta omläggningen måste komma den centrala förvaltningsmyndigheten tillhanda senast den 15 maj. Även denna tid vore visserligen utomordentligt knappt tillmätt; en senare tidpunkt skulle medföra de allvarligaste vådor och oreda i förvaltningsarbetet, i främsta rummet för lokalmyndigheterna och speciellt i fråga om varvsdriften.

Men det måste anses synnerligen tivelaktigt, att besluten skulle kunna inom den sålunda angivna tiden komma ens Kungl. Maj:t tillhanda. Att marinförvaltningen därför, trots de lockande fördelarna med reformen, allt fortfarande måste ställa sig synnerligen betänksam i fråga om densamma, vore givet.

Det torde visserligen icke kunna förnekas, att tillägsstaten de senare åren erhållit en omfattning, som ej stode i skäligen proportion till den för respektive löpande år av föregående års riksdag fastställda riksstat. Men detta missförhållande hade, åtminstone vad marinens förvaltningsområde anginge, kunnat väsentligen förbyggas, om de av ämbetsverket framförda oavvisliga anslagskraven blivit tillgodosedda genom deras uppförande i vanlig ordning i riksstaten för respektive år. Då så emellertid i stor omfattning icke ägt rum, men anslagskraven i allt fall kvarstått, hade de måst sedermera tillgodoses genom deras upptagande vid en senare riksdag på tilläggsstat.

Med all sannolikhet torde enahanda gälla jämväl andra förvaltningsområden än marinen.

Skulle emellertid trots de avsevärda nackdelar och vådor i fråga om en omsorgsfullt planerad och ledd statsförvaltning, vilka den föreslagna reformen med visshet kunde väntas föra med sig, denna dock av statsfinansiella skäl prövas böra komma till stånd, hölle marinförvaltningen i anslutning till det ovan sagda före,

att tidpunkten för riksdagspetitas framläggande från centralmyndigheternas sida borde framflyttas åtminstone till den 15 oktober, samt

att betryggande åtgärder måste vidtagas i syfte, att besluten i avseende å statsregleringen skulle komma den centrala förvaltningsmyndigheten tillhanda senast den 15 maj.

Vid ärendets föredragning i marinförvaltningen anmäldes avvikande meningar av marinöverkommisarien B. Boalt och dåvarande majoren, numera överstelöjtnanten S. E. Bjuggren.

Marinöverkommisarien Boalt yttrade därvid bland annat: »Marinförvaltningen har icke förbisett svårigheten att finansiera tilläggsstaten. I annat fall skulle anspråken för extra anslag å denna stat med visshet hava blivit betydligt högre. Grunden för tilläggsstatens användning är givetvis att få de extra anslagen tillgängliga snarast möjligt efter riksdagens beslut. Samma mål vinnes jämväl genom den föreslagna omläggningen av budgetåret, då ju därefter samtliga anslag bliva tillgängliga kort tid, efter det de blivit beslutade. Denna betydande fördel för marinen bör icke underskattas.

Därjämte torde det böra framhållas, att, om de föreslagna förändringarna rörande statsförvaltningens handläggning av budgetfrågor bliva verklighet och genomföras på ett förvaltningstekniskt riktigt sätt, detta kommer att medföra en avsevärd arbetslättning för marinförvaltningen.

Andra olägenheter för marinen av budgetårets omläggning, än dem kommittén framhållit, hava mig veterligen icke kunnat påvisas. Dessa olägenheter åter kunna undvikas på sätt kommittén angivit.

Då kommitténs förslag för marinen innebär stora fördelar men icke några olägenheter, som icke lätt kunna undvikas, har jag ansett marinförvaltningen böra tillstyrka förslaget.»

Överstelöjtnanten Bjuggren anförde, att han för sin del icke ansett sig böra biträda marinförvaltningens yrkande angående framflyttning av tiden för ingivande av riksdagsäskande till 15 oktober i stället för av kommitterade föreslagna 1 oktober.

Kammar-
kollegium
m. fl.

Kammarkollegium, bank- och fondinspektionen, styrelsen för postsparbanken, nationalmuseum, vetenskapsakademien, institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, stuteriöverstyrelsen, lantmäteristyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, veterinärhögskolan, lotsstyrelsen samt patent- och registreringsverket hava tillstyrkt reformen utan att närmare uttala sig rörande densamma.

Fångvårds-
styrelsen.

Fångvårdsstyrelsen har framhållit, att ur räkenskapsteknisk synpunkt finnes, vad anginge fångvården, inga hinder för omläggning av budgetåret på föreslaget sätt.

Arméförvall-
ningen.

Arméförvaltningen har tillstyrkt förslaget under förutsättning *dels att* av anledningar, som i yttrandet närmare utvecklas, reservationsanslagen till vapen och ammunition m. m. samt till byggnader, övningsfält och skjutbanor för tiden 1 januari—30 juni 1923 fastställdes, det förra anslaget, i vad det avsåge ammunitionsanskaffning, till belopp, täckande hela årsbehovet och det senare anslaget beträffande den i detsamma ingående titeln »större reparationer» till 75 å 80 procent av det erforderliga årsbeloppet;

dels att de för en omläggning av budgetåret av kommittén föreslagna villkoren bleve beaktade, särskilt i vad de avsåge, att tidpunkten för avgivande av riksdagspetita skulle framflyttas till den 1 oktober; att riksdagens budgetbehandling så planlades, att beslut rörande statsregleringen i allmänhet kunde vara Kungl. Maj:t tillhanda beträffande försvarsdepartementet senast den 15 maj; samt att slutligen tillfälle bereddes en särskild tjänsteman inom försvarsdepartementet samt arméförvaltningen att följa riksdagens arbeten för att kunna vidtaga de av riksdagens beslut påkallade åtgärder.

Chefen för
sjökarte-
verket.

Chefen för sjökarteverket anför, att den föreslagna omläggningen av budgetåret skulle i ett avseende innebära en ostridig förbättring, nämligen så till vida att tidpunkten för avgivandet av anslagsaskanden skulle flyttas ett halvår närmare den tidpunkt, då anslagen komme att tagas i bruk, men denna fördel vore för sjökarteverkets del av ringa betydelse i jämförelse med de olägenheter, som kunde uppstå genom omläggningen. Sålunda komme anordningen att förlägga bokslutet till en tidpunkt av året, då kartverkets arbeten vore intensivast, kartförsäljningen livligast och den ekonomiska ställningen svårast att med säkerhet fixera, otvivelaktigt att medföra olägenheter. De utgifter, som mätningsfartygens expeditioner och underhåll droge med sig, bleve nämligen i många fall icke av kartverkschefen kända förr än efter ett par månaders förlopp. Det vore därför tryggare att få göra bokslutet vid årsskiftet, då mätningsfartygen vore upplagda, och verksamheten i övrigt stillnat av. Denna olägenhet syntes dock icke vara oöverkomlig. Förhållandet föranledde emellertid till den erinran, att en omläggning av budgetåret till tiden den 1 oktober—30 september skulle vara mycket acceptabel för kartverket och kunde väl anpassas till såväl arbetsplanen som bokslutet. Ett finansår, omfattande tiden 1 april—31 mars, skulle även lämpa sig bättre än ett, som började den 1 juli.

Slutligen har kartverkschefen föreslagit vissa utvägar att mildra olägenheten av en omläggning av finansåret till 1 juli—30 juni, exempelvis att riksdagen med företrädesrätt skulle behandla budgeterna för sjökarteverket och därmed likställda

institutioner, eventuellt sammanförda till en grupp, så att beslut kunde föreligga redan i februari eller åtminstone i mars månad.

Riksförsäkringsanstalten yttrar, att, därest en omläggning av budgetåret på förslaget sätt skulle anses önskvärd av statsfinansiella skäl, ville riksförsäkringsanstalten för sin del ej motsätta sig densamma.

Riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten måste emellertid på det bestämdaste framhålla, att riksförsäkringsanstaltens försäkringsräkenskaper fortfarande måste avslutas för kalenderår. Riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet vore nämligen till stor del byggd på uppgifter, som arbetsgivarna lämnade ur sina i allmänhet för kalenderår avslutade räkenskaper. Även de uppgifter rörande arbetsgivare, som hämtades ur mantalslängderna, avsåge kalenderår. På grund härav måste också försäkringsavgifterna i regel avse kalenderår.

Socialstyrelsen anför, att ehuru den ifrågasatta omläggningen av budgetåret icke torde kunna genomföras utan en del smärre olägenheter, vilka även av kommittén påpekats, torde enligt styrelsens mening fördelarna av omläggningen komma att bli så övervägande, att styrelsen ansåge sig kunna förorda densamma, helst som en dylik omläggning med hänsyn särskilt till styrelsens egen verksamhet icke förväntades medföra några nämnvärda svårigheter.

Socialstyrelsen.

Pensionsstyrelsen yttrar, att styrelsen för sin del icke hade något att erinra mot den ifrågasatta ändringen av budgetåret, men funne för tillämpningen av nytt budgetår en del särskilda föreskrifter erforderliga med avseende å gällande instruktion och avlöningsbestämmelser för ämbetsverket m. m.

Pensionsstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har anført, att styrelsen icke hade något att erinra mot kommitténs förslag rörande omläggning av budgetåret till tiden den 1 juli—den 30 juni. En sådan omläggning skulle för medicinalstyrelsens vidkommande icke medföra någon som helst olägenhet, vare sig med hänsyn till beräkningen av de för styrelsens förvaltning erforderliga statsanslag eller med hänsyn till avslutningen av styrelsens och densamma underlydande myndigheters räkenskaper.

Medicinalstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrar, att styrelsen anslöte sig till förslaget om budgetårets omläggning till tiden den 1 juli—den 30 juni. Kapitalbokslutsåret borde, såsom jämväl kommittén syntes hava förutsatt, omfatta samma tid, och borde därvid icke blott budget- utan även kapitalbokslutsredovisningen för samma år föreläggas nästsammanträdande statsrevision efter räkenskapsårets slut. Skulle rikshuvudbokens upprättande icke medhinnas till denna tid, syntes olägenheten av rikshuvudbokens granskning ett halvt år senare än för närvarande vore fallet vara att föredraga framför dualismen i redovisningen med ett budgetår den 1 juli—30 juni och ett kapitalbokslutskalenderår samt i följd därav äventyrandet av reda i räkenskapsväsendet. För det fall att den statsrevisionen förelagda budgets- och kapitalbokslutsredovisningen icke omfattade samma år, syntes grundlagsändring vara av nöden i syfte att grunda författningens rätt för statsrevisionen att granska båda dessa redovisningar, något som icke syntes vara förenligt med grundlagens nuvarande eller ifrågasatta ordalydelse i det vilande grundlagsförslaget.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Byggnads-
styrelsen.

Byggnadsstyrelsen har anfört, att styrelsen för sin del icke hade något att i princip erinra mot en omläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni, räknat från den 1 juli 1923.

Dock ansåge sig styrelsen icke böra underlåta att framhålla, att för närvarande verkställandet av all granskning av länsstyrelsernas årsräkningar ävensom utarbetandet inom styrelsen av de årliga generalförslagen beträffande underhållsarbeten m. m. å kronans under styrelsens inscende ställda byggnader ägde rum under vintermånaderna, då i regel byggnadsarbetena låge nere, under det att de i de av Kungl. Maj:t fastställda generalförslagen upptagna arbetena sedermera komme till utförande under den därför lämpligaste tiden av året. Den nu ifrågasatta omläggningen av budgetåret skulle däremot medföra, att såväl omförmälda granskningsarbete och uppgörandet av generalförslagen som arbetenas utförande komme att sammanföras under den för semesterledigheter i regel använda tiden av året, vilket givetvis måste sägas medföra, förutom en högst ojämn fördelning av styrelsens arbete i berörda hänseenden, icke obetydliga olägenheter för ämbetsverkets personal.

Mynt- och
justerings-
verket.

Mynt- och justeringsverket yttrar, att med en budgetperiod 1 juli—30 juni skulle den personal, som hade att taga befattning med boksluten, få möjligheten till sommarssemester i hög grad beskuren, varav åter skulle följa avsevärda svårigheter med avseende å kontrollstämplingsförrättarnas rekrytering.

Vidare framhåller mynt- och justeringsverket, att liksom omläggning av räkenskapsåret för riksbanken icke ansetts lämplig, så syntes vissa omständigheter tala för, att någon omläggning av räkenskapsåret för mynt- och justeringsverket icke heller borde vidtagas, även om budgetåret förändrades. Huvudparten av verkets överskott å dess rörelse inginge nämligen icke automatiskt till den allmänna statsregleringen utan först efter särskilt beslut av riksdagen. Enligt Kungl. brev den 22 juni 1911 skulle nämligen uppkommande överskott å inkomsterna av mynt- och justeringsverkets verksamhet *tillsvidare* användas uteslutande för det ändamål, som avsåges med anslaget till bestridande av de med verkets drift förenade kostnader. Några kapitalökningsanslag förekomme heller icke för mynt- och justeringsverket, utan vid förekommande fall anvisades erforderliga medel att utgå från reservationerna å nyssnämnda anslag. Några större olägenheter syntes därför icke behöva följa av, att kalenderåret bibehölles såsom räkenskapsår i fråga om mynt- och justeringsverket.

Statistiska
centralbyrån.

Statistiska centralbyrån har anfört, att några olägenheter icke syntes vara att befara av en ändring av budgetåret i den ifrågasatta riktningen.

Visserligen torde det kunna dragas i tvivelsmål, huruvida de utvägar, som budgetårskommittén anvisat för påskyndande av budgetbehandlingen och därmed sammanhängande administrativa åtgärder, skulle i tillämpningen visa sig tillräckligt effektiva, så att riksstaten och särskilt verkställighetsföreskrifterna hunne komma ämbetsverken tillhanda, innan de trädde i kraft. Denna omständighet syntes emellertid icke böra tillmätas större betydelse beträffande statistiska centralbyrån, som icke hade någon underlydande förvaltning.

Endast i ett hänseende kunde omläggningen av budgetåret sägas speciellt beröra centralbyråns verksamhetsområde. Statskontoret hade i sitt budgetårskom-

mitténs betänkande vidfogade utlåtande över kassaförlagskommitténs förslag framhållit, att länsstyrelsernas redovisningar av landstingsmedel borde omfatta budgetår.

Då det emellertid icke ifrågasatts att göra någon ändring i § 55 av landstingsförordningen, enligt vilken landstingens räkenskaper skulle ställas på kalenderår, och då vidare gällande, av Kungl. Maj:t den 9 november 1917 fastställda formulär för de räkenskapssammandrag, som skulle av landstingen årligen avgivas till statistiska centralbyrån, föreskreve, att i dessa sammandrag de debiterade och influtna skatterna skulle upptagas enligt de för räkenskaps- (d. v. s. kalender-) året av länsstyrelserna avlämnade redovisningarna, torde det för en så vitt möjligt rationell redovisning av dessa skatter i landstingens räkenskapssammandrag vara nödvändigt, att, även om budgetåret för statsräkenskaperna omlades, länsstyrelsernas till landstingen överlämnade redovisningar över uppbörden av landstingsmedel fortfarande ställdes på kalenderår, och att således ingen ändring skedde i landstingsförordningens § 50. Vad nu anförts om landstingsmedlen och landstingsförordningens § 50 ägde motsvarande tillämpning på bidragen till skjutsentreprenaderna och sista stycket av 55 § i skjutsstadgan.

Generaltullstyrelsen har icke haft något att erinra mot förslaget.

Generaltullstyrelsen.

Styrelsen förutsatte emellertid, att meddelande om tullverkets stater för det stundande budgetåret komme styrelsen tillhanda i god tid.

Kontrollstyrelsen har tillkännagivit, att styrelsen i princip icke hade något att erinra emot budgetårskommitténs förenämnda förslag till omläggning av budgetåret.

Kontrollstyrelsen.

Kontrollstyrelsen ansåge sig emellertid, anför styrelsen vidare, redan i detta sammanhang böra erinra därom, att den av kommittén föreslagna anordningen vid övergången från nuvarande budgetår till det nya budgetåret, nämligen att halvåret den 1 januari 1923—den 30 juni 1923 skulle utgöra ett budgetår, torde föra med sig vissa konsekvenser i avseende å den avsättning av rusdrycksmedel, som enligt förordningen av den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skulle äga rum till sagda fond. I enlighet med föreskrifterna i berörda förordning skulle nämligen för närvarande av de s. k. rusdrycksmedlen avsättas till fonden vad som för varje år översköte ett belopp av cirka 18,800.000 kronor. Uppenbart torde vara, att, enär det i förordningen talades om »år», därmed avsåges ett helt budgetår. Därest nu året skulle, på sätt kommittén föreslagit, halveras och övergångsbudgetåret sålunda motsvara ett halvår, borde uppenbarligen en sådan bestämmelse samtidigt antagas, att avsättningen till fonden komme att äga rum på grundvalen av hälften av det medeltal, som annars bort ifrågakomma.

Det torde emellertid icke vara nödvändigt att inkomma med förslag härom till 1921 års riksdag, utan syntes det vara tillräckligt att förslag till övergångsbestämmelser, i vad det avsåge avsättningen till rusdrycksmedelsfonden, framlades i samband med de övriga bestämmelser, som avsåge övergången till det nya budgetåret. Kontrollstyrelsen hade därför allenast velat erinra om ovanberörda förhållande för den åtgärd, som framdeles kunde ifrågakomma.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt, att åtgärder vid 1921 års riksdag måtte vidtagas för budgetårsreformens snara genomförande på förslaget sätt, och har fram-

Skolöverstyrelsen.

hållit, att beträffande överstyrelsens speciella verksamhetsområde förslaget skulle medföra den mycket betydande fördelen, att budgetår och arbetsår komme att sammanfalla.

Beträffande kommitténs förutsättning att vid framtida avgivande av riksdagspetita verkställighetsföreskrifter och vad därmed ägde sammanhang i regel skulle utarbetas samtidigt med framställningarna i anslagsfrågorna, ville styrelsen emellertid erinra, att ett icke oväsentligt antal framställningar inom överstyrelsens verksamhetsområde vore av den natur, att även en i och för sig mindre betydande modifiering av det ursprungliga förslaget kunde nödvändiggöra en betydande omläggning av dispositionerna för respektive anslags användning. Upprätthölles därför kravet på verkställighetsföreskrifternas detaljerade utarbetande i samband med den för riksdagen avsedda framställningen, komme detta att medföra ett dubbelarbete, som icke kunde undgå att utöva en för överstyrelsens verksamhet i övrigt mindre gynnsam inverkan. Efter överstyrelsens uppfattning syntes det avsedda ändamålet lämpligast kunna vinnas därigenom att överstyrelsen, sedan Kungl. Maj:ts framställning i ett ärende blivit känd, företoge utarbetande av förslag till erforderliga författningsföreskrifter för att antingen omedelbart därefter eller sedermera, när riksdagens ståndpunkt till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget fixerats, överlämna desamma till Kungl. Maj:t. Genom ett sådant tillvägagångssätt skulle vid åtskilliga principiellt nya initiativ eller organisatoriskt mera ingripande reformer säkrare förutsättningar föreligga för verkställighetsföreskrifternas definitiva utarbetande.

Utan att alltså vilja bestrida lämpligheten att, där så ändamålsenligen och utan men för arbetet i övrigt kunde ske, den av kommittén anvisade vägen följdes, ville överstyrelsen betona, att fastsläandet av en regelmässig tillämpning av det ifrågasatta förfaringssättet vore ägnat att ingiva vissa betänkligheter.

Lantbruks-
styrelsen.

Lantbruksstyrelsen har ansett, att föreliggande reformförslag vore uteslutande avsett att så långt som möjligt undanröja de svårigheter, som för närvarande vore förenade med uppgörandet av statsregleringen, och att detsamma ur denna synpunkt innebure avsevärda fördelar. Framhållas måste emellertid, yttrar styrelsen, att i och med inträdandet av en sjunkande prisnivå och ett mera stabiliserat penningvärde reformens aktualitet i hög grad förminskades. Och det syntes styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida icke under mera normala förhållanden tidigare tillämpade metoder för tillgodoseende av vid ordinarie statsregleringarnas uppgörande oförutsedda behov vore att föredraga med hänsyn till de svårigheter, reformen komme att medföra för Kungl. Maj:t och administrationen i övrigt, när det gällde att giva verkställighet åt statsregleringsbesluten. Exempelvis skulle det beträffande lantbruksstyrelsens förvaltningsområde medföra allt för mycket dubbelarbete att redan vid riksdagspetitas avgivande även framlägga fullständiga förslag till verkställighetsåtgärder, inberäknat förslag till nya författningar och ändringar i redan existerande sådana. Ett förständigande i angivna hänseende skulle för lantbruksstyrelsens vidkommande säkerligen nödvändiggöra ökning i styrelsens arbetskrafter.

Med hänsyn till anslagsfrågornas stora antal torde vidare möjligheten att före det nya budgetårets början i någon mera avsevärd omfattning medhinna erforderliga verkställighetsåtgärder i anledning av en beslutad statsreglering icke vara så synnerligen stor med hänsyn till den korta tid, som härför stode till buds. An-

märkas måste dock, att måhända i de flesta fall förslag i förekommande ämnen måste infordras från hushållningssällskap och andra korporationer, statsunderstödda enskilda institutioner m. fl. Under angivna förhållanden kunde det säkerligen icke undvikas, att i många, måhända i flertalet fall framför allt nya författningar men även en del andra verkställighetsåtgärder medhunnas först ett gott stycke in på det nya budgetåret. Kommittén hade visserligen ansett även denna senare utväg vara användbar, men enligt lantbruksstyrelsens åsikt kunde densamma icke betraktas annat än såsom en nödfallsutväg.

Efter att hava framhållit berörda, med reformen förenade olägenheter, anför styrelsen, att den icke ansett sig böra bedöma, i vad mån dessa olägenheter kunde uppvägas av de fördelar, en omläggning av budgetåret skulle medföra för Kungl. Maj:t och riksdagen vid statsregleringens uppgörande.

Rikets allmänna kartverk har framhållit, att den föreslagna omläggningen av budget- och räkenskapsåret skulle för kartverket medföra övervägande olägenheter, vilka dock icke vore omöjliga att neutralisera.

Rikets allmänna kartverk.

Kommerskollegium har anfört, att budgetårets förläggande till tiden 1 juli—30 juni i stället för kalenderåret givetvis skulle — under förutsättning att räkenskapsåret vid försvarsförvaltningen och de affärsdrivande verken komme att underkastas motsvarande omläggning — i den mån som kollegium hade att från statliga myndigheter mottaga och för de kollegium åliggande statistiska årsberättelserna bearbeta statistiska primäruppgifter, medföra vissa olägenheter, men syntes kollegium emellertid dessa olägenheter åtminstone för det dåvarande vara av underordnad betydelse, särskilt vid jämförelse med de beaktansvärda fördelar i skilda hänseenden, en omläggning av budgetåret avsåges skola medföra.

Kommerskollegium.

I övrigt hade kollegium intet att erinra mot kommitténs förslag.

Försäkringsinspektionen, som förklarar sig icke hava något att för sin del erinra mot den tilltänkta förändringen av budgetåret, har i fråga om finansieringen av övergångsbudgeten anfört, att å anslaget till upprätthållande av inspektionens verksamhet vid 1919 års utgång förefanns en reservation å icke mindre än 468,152 kronor 37 öre, samt att det syntes sannolikt, att de årliga bidrag, som inflöte från försäkringsbolagen, åtminstone under den närmaste framtiden torde komma att förslå till täckande av inspektionens årliga utgifter.

Försäkringsinspektionen.

Generalpoststyrelsen framhåller, att enligt dess mening en omläggning av budgetåret på nu ifrågasatt sätt innebure stora fördelar och vore principiellt riktig. Fluktuationer beträffande handel och industri invercade i hög grad på postverkets inkomster och utgifter. Ju närmare budgetåret sammanföle med tidpunkten för upprättandet av förslag till utgiftsstat och inkomstberäkning, desto större utsikt förefunnes för att kunna någorlunda bedöma, huru postverkets ekonomiska förhållanden komme att gestalta sig under ett kommande budgetår.

Generalpoststyrelsen.

En framflyttning av budgetåret till att omfatta tiden 1 juli—30 juni skulle alltså i huvudsak medföra följande fördelar, nämligen att inkomstberäkningen bleve mera tillförlitlig än förut, att utgifterna kunde bättre överskådas och beräknas samt

att förskott å medel, anvisade till bestridande av utgifter för kapitalökning, skulle, om ock icke helt och hållet, till stor del kunna undvikas.

En förutsättning för omläggningens genomförande vore emellertid, att alla skrivelser med sådana föreskrifter i med budgeten sammanhängande ärenden, som skulle tillämpas från budgetårets ingång, komme vederbörande verk tillhanda i så god tid, att erforderliga verkställighetsåtgärder icke äventyrades.

*Telegraf-
styrelsen.*

Telegrafstyrelsen erinrar, att den av kommitterade omförmälda förutsättningen för den ifrågasatta reformen vore, att statens räkenskapsväsende ordnades så, att riksbokslutet kunde föreligga inom 3 månader efter budgetårets utgång, men säger sig telegrafstyrelsen icke kunna med säkerhet ställa i utsikt, att telegrafverkets bokslut i därför erforderliga delar skulle kunna medhinnas i tillräckligt god tid. I bästa fall komme denna ordning att medföra ett synnerligen forcerat arbete under eftersommaren.

*Järnvägs-
styrelsen.*

Järnvägsstyrelsen gör, efter att hava påvisat vissa fördelar av det föreliggande reformförslagets antagande samt berört vissa olägenheter, som enligt styrelsens åsikt skulle följa av ett bifall till förslaget ifråga, det uttalandet, att styrelsen för sin del icke ansåge, att sådana olägenheter för verkets förvaltning skulle följa av den föreslagna omläggningen av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni, att styrelsen ville avstyrka dess genomförande.

*Vattenfalls-
styrelsen.*

Av vattenfallsstyrelsens yttrande framgår, att styrelsen funne en omläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni synnerligen önskvärd. Enligt styrelsens mening vore det emellertid lämpligast, om kalenderåret kunde bibehållas såsom räkenskapsår för statens vattenfallsverk. Dock säger sig styrelsen icke vilja motsätta sig en omläggning jämväl av räkenskapsåret för nämnda verk, därest en dylik åtgärd verkligen befundes vara en oundgänglig konsekvens av budgetårets omläggning.

De av kommittén härför anförda skäl hade styrelsen emellertid icke funnit fullt övertygande.

Nödvändiga förutsättningar för en omläggning av räkenskapsåret vore, enligt styrelsens åsikt, i allt fall införandet av halvårsbokslut samt vidtagandet av övriga av kommittén omförmälda åtgärder för avhjälpan av de med en dylik omläggning förenade olägenheter.

I övrigt hade styrelsen icke något principiellt att invända mot kommitténs förslag. Styrelsen hade emellertid ansett sig böra bringa i erinran, hurusom Kungl. Maj:t i kungörelser den 23 maj 1884 (nr 27) och den 14 oktober 1910 (nr 113) förordnat, att alla centrala förvaltande verk ävensom övriga verk och inrättningar, som åtnjöte statsanslag, skulle årligen före den 15 september, i och för deras räkenskapers granskning av riksdagens revisorer, till finansdepartementet insända till Kungl. Maj:t ställda berättelser om den dem tillhörande förvaltning eller om utövad verksamhet den tid, för vilken avslutade räkenskaper böra vid den närmast förestående revisionen företes, samt vid dessa berättelser foga räkenskapssammandrag, avfattade i samma form som i berättelsen angående näst föregående statsrevision begagnats.

Efter en omläggning av såväl budgetåret som räkenskapsåret bleve det givetvis,

även oavsett en anhopning av göromål under tiden 1 juli—1 oktober, som en dylik omläggning skulle föra med sig, omöjligt att under hösten kunna tillhandahålla riksdagens revisorer någon förvaltningsberättelse för närmast föregående räkenskapsår.

Domän-
styrelsen

Domänstyrelsen har framhållit, att styrelsen för sin del vore av den uppfattningen, att en omläggning på av kommittén föreslaget sätt av räkenskapsåret skulle i betänklig grad verka hinderligt på jägmästarnas arbete ute i skogarna, då ju deras tjänstgöring under sommar och höst, medan marken vore bar, måste vara förlagd huvudsakligast ute å reviren. Avslutandet av medels- och förrådsredovisningarna vid juni månads utgång skulle binda jägmästarna vid expeditjonsarbetet under en stor del av juni och juli månader, även om skrivbiträden anlätades, enär dessa senare i regel endast torde kunna utföra det rent mekaniska arbetet, under det att de med bokslutet förenade mer krävande uppgifter måste handläggas av redogöraren personligen. Då det därjämte tillkomme jägmästarna att under sensommaren avgiva förslag med specificerade kostnadsberäkningar till de förvaltningsåtgärder, vilka under nästpåföljande år borde inom deras förvaltningsområden vidtagas, samt i och med den föreslagna omläggningen av räkenskapsåret under sommar- eller hösttid utarbeta årsstatistiken, bleve därigenom jägmästarna huvudsakligast upptagna av expeditjons göromål under den tid, då deras verksamhet vore mest nödvändig ute i skogarna. Särskilt ofördelaktigt skulle ett sådant förhållande återverka på jägmästarnas tjänstgöring i övre Norrland, där tiden vore tämligen starkt begränsad för sådana förrättningar, som måste utföras, då marken vore bar.

En omläggning av budgetåret på föreslaget sätt skulle sålunda, särskilt vad Norrland beträffade, föranleda anställandet ej blott av ett ökat antal skrivbiträden, utan även av ett avsevärt antal revirassistenter, varigenom domänverkets driftkostnader skulle ytterligare ökas.

Under dittillsvarande förhållanden med räkenskapsåret sammanfallande med kalenderåret kunde för bokslutet och statistiken erforderliga uppgifter utarbetas av jägmästarna under vintern eller den del av året, då deras tjänstgöring, vad större delen av landet beträffade, under längre tid ute i skogen vore mindre av behovet påkallad. Dittills hade också eftersträfvats att under sommar och höst inskränka jägmästarnas expeditjons göromål till minsta möjliga för att därigenom möjliggöra deras för revirens rationella skötsel nödvändiga vistande ute i skogarna under denna tid.

Den ifrågasatta omläggningen av räkenskapsåret skulle däremot föranleda ett steg i motsatt riktning till väsentligt men för jägmästarnas verksamhet i ovan berörda hänseende.

Vidare har styrelsen anfört, att månatliga rapporter avlämnades från samtliga redogörare inom domänstyrelsens förvaltningsområde, och att på dessa rapporter uppbyggdes månad för månad styrelsens huvudbok. Rapporterna för juni månad inkomme till styrelsen i början av nästpåföljande juli månad, och sedan desamma granskats och bokförts komme visserligen — efter budgetårets omläggning på föreslaget sätt — hela materialet till huvudbokens kassakonto att föreligga färdigt, ehuru tidigast i slutet av juli månad. Huvudboken innehölle dock en mängd andra uppgifter, vilka icke med säkerhet kunne samlas, ordnas och bokföras inom sistnämnda tid. Dit hörde bland annat den s. k. fastighetsliggaren, vars material hämtades ej blott ur taxeringsnämndernas utan även ur de på hösten sammanträdande prövningsnämndernas protokoll. En icke alltför snävt begränsad tid måste även

anslås till upprättandet av själva bokslutet och dess eventuella korrigerings samt till huvudbokens renskrivning och bindning. Det ville därför synas styrelsen, som om huvudboken tidigast den 1 september — och detta endast under allra gynnsammaste förhållanden — skulle kunna avlämnas till riksräkenskapsverket.

Ställde man därjämte den fordran på huvudboken, att den vid överlämnandet till nämnda myndighet skulle vara åtföljd av samtliga till densamma hörande verifikationer icke blott granskade utan även inbundna, syntes räkenskaperna icke under några förhållanden kunna avlämnas före mitten av september månad.

Domänstyrelsen hade velat erinra därom, enär enligt styrelsens förmenande frågan om budgetårets omläggning till en del torde vara beroende av, huruvida räkenskaperna kunde avslutas i så god tid, att rikshuvudboken kunde ligga färdig till tiden för statsrevisorernas sammanträde.

Därjämte ansåge sig styrelsen böra framhålla, att genom förläggandet av räkenskapsårets slut till den 30 juni de vid ämbetsverkets kamerala byrå anställda befattningshavarna, utgörande omkring hälften av verkets personal, bleve utestängda från möjligheten att erhålla semester under tiden före mitten av september månad, ett förhållande som ingalunda komme att inverka fördelaktigt på personalens vare sig arbetslust eller hälsotillstånd, då det givetvis vore under den varma årstiden, som arbetet under ett ständigt stillasittande inne i tjänsterummet vore mest påfrestande och följaktligen gjorde behovet av ledighet och vila just under denna tid störst.

I fråga om en av professor G. Cassel framhållen detalj, nämligen huruvida specialstater hunne bliva upprättade före den 1 juli, vore styrelsen av den bestämda uppfattningen, att detta icke medhunnos. Erfarenheten från de senare åren gäve nämligen vid handen, att riksdagens beslut rörande domänverkets stater först efter riksdagens slut delgäves domänstyrelsen.

Gent emot det i kommitténs betänkande gjorda uttalandet, att antalet inkomstrester skulle med det ifrågasatta nya räkenskapsåret högst väsentligt nedgå, enär virket i regel såldes på hösten och till stor del likviderades före den 1 juli, ville styrelsen göra den erinran, att sagda förhållande gällde endast mellersta och södra delarna av landet, under det att för landets övriga delar, som likväl i fråga om virkesförsäljningar intoge främsta rummet, likvid i allmänhet erlades i augusti för det under föregående höst försålda virket.

Trots de gjorda erinringarna hade domänstyrelsen dock principiellt ej något att invända mot den föreslagna omläggningen av budgetåret, enär densamma givetvis vore förenad med vissa fördelar, vilka dock, vad domänverket beträffade, torde vara begränsade till, att budgetårets början komme att infalla närmare riksdags-sessionen, och att virkesbokföringen komme att förenklas, därigenom att virkesförrådets ställning bleve framlagd vid en tidpunkt, då förrådet vore avsevärt mindre än vid kalenderårets utgång.

Styrelsen ansåge sig dock med hänsyn till de stora olägenheter, som den föreslagna omläggningen av budgetåret skulle medföra för domänförvaltningens verksamhet, böra för sin del hemställa, att för domänverket räkenskapsåret måtte såsom hittills få sammanfalla med kalenderåret.

Taxeringssak-
kunniga.

Taxeringssakkunniga hava anfört, att fördelarna av omläggningen hade syntes dem så påtagliga, att i princip intet förekommit att däremot invända. De sakkunniga hade allenast velat erinra om angelägenheten, att provningsnämndsarbetet

förlades till en senare tidpunkt än den nuvarande. I sådant avseende ämnade de sakkunniga i samband med utlåtande och förslag i anledning av landskamrerarnas framställning till Kungl. Maj:t i ämnet avgiva detaljerat förslag.

Härutöver hade de sakkunniga allenast velat framhålla angelägenheten av, att statsmakternas beslut om inkomstskatteprocenten bleve länsstyrelserna delgivet senast den 1 juli varje år.

Vidkommande slutligen den till besvarande av vissa verk och myndigheter hänskjutna frågan, huruvida ett eventuellt genomförande av omläggningen av budgetåret från och med den 1 juli 1923, i vad anginge sagda verks och myndigheters ämbetsbefattning, ansåges påkalla någon särskild framställning redan till 1921 års riksdag, hava de avgivna utlåtandena givit vid handen att, med undantag av vad i sådant avseende blivit anfört i nyss återgivna utlåtanden — varöver jag sedermera skall yttra mig — så icke vore förhållandet.

I själva principfrågan, huruvida överhuvudtaget en omläggning av budgetåret bör vidtagas, har budgetårskommittén alltså funnit sig böra tillstyrka en sådan omläggning till tiden 1 juli—30 juni; och har kommittén närmare behandlat denna fråga å sid. 21—33 i dess förut omnämnda betänkande av den 30 november 1920. Kommittén har därvid till en början erinrat, att kommittén redan i sin skrivelse den 3 oktober 1919 till dåvarande chefen för finansdepartementet uttalat, att med den nuvarande förläggningen av riksdagssessionerna en omläggning av budgetåret till annan tid än den 1 juli—30 juni knappast kunde komma ifråga, samt att kommittén ansett sig böra jämväl slutligen vidhålla denna uppfattning.

Med hänsyn till tiden för riksdagens sammanträde syntes nämligen budgetåret icke kunna börja *tidigare* än den 1 juli. De senaste åren hade statsregleringen förelegat avslutad först kort tid före midsommar. Visserligen kunde enligt kommitténs mening genom lämpliga anordningar riksdagens sista beslut i budgetärendena fattas något tidigare, än på sistone varit händelsen, men då besluten i allmänhet icke kunde förväntas föreligga förrän omkring den 1 juni, måste det likväl anses uteslutet att sätta tiden för budgetårets inträde till en tidigare dag än den 1 juli.

Å andra sidan, yttrar kommittén, syntes budgetåret icke kunna börja *senare* än den 1 juli. Därför hade ett vägande skäl framförts av statskontoret, nämligen omöjligheten att med en senare tidpunkt för finansårets början — och därmed också för dess slut — få budgetredovisningen färdig i så god tid, att den hunne föreläggas riksdagens revisorer vid deras sammanträde, även om tiden därför skulle något fram-

*Reformens
allmänna
innehörd.*

*Budgetårs-
kommittén.*

skjutas. Viktiga fördelar med reformen, som i det följande komme att framhållas, skulle ock väsentligen beskäras eller alldeles bortfalla, om tiden för budgetårets början bestämdes till exempelvis den 1 september, vilket torde vara den tidpunkt, som närmast efter den 1 juli skulle kunna ifrågakomma såsom begynnelsetermin för ett omlagt budgetår. För valet av tiden 1 juli—30 juni såsom finansår talade jämväl lämpligheten av att budgetåret började med jämnt halvår. Den 1 juli hade, erinrar kommittén, redan tillämpats såsom begynnelsetermin för åtskilliga budgetbeslut.

Vad sålunda sagts om den lämpligaste begynnelseterminen för budgetåret gällde givetvis allenast under förutsättning, att riksdagens sessioner bibehölles vid den nuvarande tidsperioden. Skulle i framtiden riksdagssessionerna förläggas till annan tid, så att exempelvis en höst-session jämväl skulle införas och riksdagsarbetet avslutas tidigt på våren, borde en motsvarande förskjutning av tiden för budgetårets början kunna ske.

Bland de fördelar, som, enligt kommitténs åsikt, vore att vinna av ett, på sätt kommittén föreslagit, omlagt budgetår, vore först att märka, att förskott å anslag i ett påföljande års riksstat skulle kunna undvikas, utan att tilläggsstater skulle behöva — åtminstone i hittillsvarande omfattning — komma till användning. Det torde, anför kommittén, icke behöva närmare utvecklas, att behovet av förskott av nämnda slag minskades, ju noggrannare utgifterna i en riksstat kunde beräknas; och det vore givet, att, ju närmare i tiden riksstaten låge ej blott de beslut, som fattades angående densamma, utan även alla de utredningar, som måste föregå uppgörande av förslag därtill, desto säkrare kunde den bliva, och desto större utsikter hade man, att de i densamma upptagna anslagsposterna skulle motsvara verklighetens krav.

En begränsning av användningen av tilläggsstater hade ock för kommittén framstått såsom ett av de viktigaste önskemål, som vore att vinna med budgetårets omläggning, detta så mycket mera som tilläggsstaterna — även bortsett från övergångsåret 1918 — kommit att erhålla en omfattning, som näppeligen varit vid deras införande åsyftad eller beräknad. Visserligen torde det vara att förvänta, att med ett mera stabiliserat penningvärde anslag å tilläggsstat icke skulle för framtiden bliva erforderliga i samma utsträckning som under de senaste åren. Men om kalenderåret komme att bibehållas såsom budgetår, torde dock tilläggsstaterna alltfört erhålla en betydande omfattning, detta jämväl av den anledning, att införandet av tilläggsstaterna såsom ett mera normalt led i budgetsystemet syntes hava föranlett en viss benägen-

het dels att av riksdagen äska anslag att utgå från en tidigare tidpunkt, än vad eljest skulle hava varit fallet, dels ock att anlita tilläggsstaten för erhållande av fyllnad i riksstatsanslag, som tillmätts allt för knappt, bland annat emedan man ansett sig kunna utgå från, att genom anslag å tilläggsstaten rättelse skulle kunna ernås i den ursprungliga beräkningen.

De olägenheter, som följde med tilläggsstatssystemet, komme visserligen att minskas, därest tilläggsstaterna erhöle mindre omfång, men svårigheterna minskades ej i samma mån, som tilläggsstaternas slutsummor sänktes. De vore i allt fall betydande.

Den största nackdelen av användandet i större utsträckning av tilläggsstater vore förbunden med upprättandet av finansplanen. Den årliga finansplanen komme faktiskt att sönderfalla i två: en för riksdagen för det kommande året och en för det löpande årets tilläggsstat. Det sade sig självt, att överblicken över det finansiella läget därigenom försvårades. Men även reella svårigheter uppstode. För normala fall toge man givetvis i anspråk alla de inkomstkällor, som lämpligen kunde utnyttjas för riksdagen. Då sedan tilläggsstat skulle upprättas, gällde det att söka nya inkomstkällor eller höja avkastningen av redan förefintliga. Ännu hade finansieringen av tilläggsstaten ej mött svårigheter, framförallt emedan betydande behållningar å statsverkets kassafond stått till buds. Sistnämnda förhållande kunde och borde man emellertid ej räkna med för framtiden. Då komme följaktligen tilläggsstaternas finansiering att bliva ett problem av helt annan och mera svårlöst natur, än som varit förknippat med de tillföre upprättade tilläggsstaterna.

Systemet med vidlyftiga tilläggsstater vore ock i och för sig svårhanterligt och opraktiskt. Redan upprättandet av statsverkspropositionen och den därmed korresponderande propositionen om tilläggsstaten krävde åtskilligt mera tid och arbetskraft, än om allenast en proposition skulle avfattas. Motsvarande gällde i än högre grad beträffande riksdagsarbetet. I tillämpningen medförde tilläggsstaterna ävenledes besvär och osäkerhet. Särskilt gällde detta bokföringen och vad därmed ägde sammanhang. Även ur rent statistisk synpunkt kunde systemet med tilläggsstater lätt giva anledning till misstag och förbiseenden.

Att helt avskaffa tilläggsstaterna ansåg kommittén ej låta sig göra, därest man ville undvika förskottssystemet. En undersökning, som kommittén med utgångspunkt från 1920 års tilläggsstat utfört, hade emellertid givit vid handen, att med en förläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni tilläggsstaten för normala fall borde kunna inskränkas till ett minimum och måhända för ett eller annat år helt

undvaras. Denna sin åsikt har kommittén närmare utvecklat å sid. 26—28 i betänkandet, vartill jag tillåter mig hänvisa.

För att den av kommittén åsyftade begränsningen av tilläggsstats-systemet skulle kunna komma till stånd, fordrades, yttrar kommittén, beträffande kapitalökningsanslagen liksom ifråga om de verkliga utgifterna, att såväl regering som riksdag strängt motsatte sig varje onödig användning av tilläggsstat. Särskilt av vikt vore att förhindra, att den föreställningen vunne insteg, att de anslag, som åskades å tilläggsstat, bleve föremål för mindre noggrann prövning än de anslagskrav, som skulle tillgodoses å riksstaten.

Det sade sig vidare självt, att genom en förläggning av budgetåret till exempelvis tiden 1 september—31 augusti möjligheten att undvika användningen av tilläggsstater skulle bliva väsentligt mindre än med ett budgetår 1 juli—30 juni, enär behovet av tilläggsstat växte med tiden mellan statsregleringens fastställande och dess ikraftträdande.

I detta sammanhang har kommittén även berört ett annat förhållande, som inverkar på beräkningen av budgetutgifterna. Om budgetåret nämligen, anför kommittén, slutade så tidigt som den 30 juni, och om tiden för ingivandet till Kungl. Maj:t av vederbörande verks medelsäskanden för nästkommande riksdag framflyttades till den 1 oktober, borde förvaltningsmyndigheterna kunna grunda sina petita på räkenskaperna för ett budgetår, som slutade sex månader senare än för närvarande, något som måste bliva av stor betydelse för utgiftsberäkningarnas tillförlitlighet. Jämväl för upprättande av statsverkspropositionen kunde en motsvarande fördel vinnas. Skulle budgetåret sluta så sent som den 31 augusti, komme däremot förvaltningsmyndigheterna icke att för utgiftsberäkningen hava att tillgå senare bokslut än för det räkenskapsår, som utgått året, innan petita skulle avgivas.

I fråga om beräkningen av statsinkomsterna spelade tillgången till bokslut visserligen icke samma roll som beträffande utgifterna, enär andra uppgifter därvid kunde tjäna till ledning. Så till exempel kunde för den största inkomstkällan, inkomst- och förmögenhetsskatten, beräkningarna med lika stor fördel grundas på uppgifter angående utfallet av taxeringsförrättningarna. Emellertid skulle av andra skäl omläggningen av budgetåret bliva av stor betydelse för inkomstberäkningen.

Svårigheten att någorlunda exakt beräkna statsinkomsterna med den nuvarande förläggningen av budgetåret och riksdagens sammanträdestid låge i öppen dag. Också hade under de senaste åren skiljaktigheterna mellan de i riksstaterna beräknade statsinkomsterna och de

i verkligheten influtna beloppen blivit högst betydande. Givetvis minskades i hög grad felkällorna vid inkomstberäkningen, om den tidsperiod, som skulle överskådas, i allmänhet minskades med ett halvt år. Särskilt stor bleve vinsten ifråga om beräkningen av inkomst- och förmögenhetsskatten.

Under nuvarande förhållanden beräknades vid riksstatens upprättande inkomst- och förmögenhetsskattens avkastning med hänsyn till konjunkturförhållandena under det år, då riksstaten fastställdes, och förarbetena för inkomstberäkningen i denna del måste utföras redan året dessförinnan. Efter en omläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni skulle däremot inkomst- och förmögenhetsskatten beräknas med hänsyn till de inkomstbelopp, som intjänats året före det, då riksstaten upprättades. Man komme alltså då att grunda beräkningarna på kända förhållanden rörande ett redan förflutet år.

Visserligen hade osäkerheten i inkomstberäkningarna dittills huvudsakligen resulterat i överskott i statsregleringen, och hade ju detta ur kassasynpunkt varit fördelaktigt. Men det vore också klart, att det i och för sig icke vore önskligt att uttaga drygare skatter eller högre avgifter för begagnande av statens anstalter, än som på en var tidpunkt vore av behovet verkligen påkallat. Inkomstberäkningarnas otillförlitlighet kunde emellertid självfallet även leda till brist i statsregleringen. Så hade exempelvis statens affärsdrivande verks beräknade överskott stundom förbyttts i betydande brister.

En vinst av budgetårets förläggning till tiden 1 juli—30 juni skulle, såsom redan framhållits i den av professor Cassel till kassaförlagskommittén avgivna promemorian i ämnet, bliva, att inkomst- och förmögenhetsskatten komme att inflyta före mitten av budgetåret. Detta hade också i avgivna utlåtanden såväl av statskontoret som av fullmäktige i riksgäldskontoret blivit framhållet.

Statskontoret hade därvid anfört, bland annat, att, då de i riksstaten uppförda utgifterna skulle bestridas med de inkomster, som i samma riksstat upptagits, och då en huvudpost å inkomstsidan, nämligen inkomst- och förmögenhetsskatten, icke inflöte förrän i november och december eller i slutet av det nuvarande budgetåret, man för utgifternas bestridande under tidigare delar av året måste anlita andra tillgångar än dem, vilka därför upptagits i riksstaten, och om icke under särskilda år i kassafonden eller av andra medel förelåge stora överskott, som kunde disponeras såsom kassaförslag, nödgades statskontoret hos Kungl. Maj:t göra framställning om bemyndigande att hos riksgäldskontoret lyfta kassaförstärkning. Det vore givetvis för statskontoret och

riksgäldskontoret önskvärt, om behovet av kassaförstärkning under normala tidsförhållanden kunde hävas eller åtminstone väsentligt minskas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilkas utlåtande ansluter sig till vad statskontoret sålunda anfört, hade särskilt framhållit, att med finansåret förlagt till en tid, som låge nära tiden för riksdagens normala avslutning, skulle de under november—december inflytande skatteinkomsterna bliva tillgängliga redan före mitten av finansåret, vilket väsentligt skulle bidra till att kassaförstärkingar kunde undvikas och till att i allmänhet förläna stadga åt budgeten i dess helhet.

För egen del underströk kommittén, att en förutsättning för, att berörda vinst av budgetårets omläggning ur kassaförlagssynpunkt skulle ernås, givetvis vore, att den nuvarande terminen för uppbörden av inkomst- och förmögenhetsskatten i huvudsak bibehölles oförändrad. Någon ändring därutinnan kunde icke heller med hänsyn till den föreslagna budgetårsreformen anses vare sig behövlig eller lämplig.

Slutligen skulle sagda reform ur kassasynpunkt bliva till nytta jämväl så till vida, att den skulle tvinga till, att åtskilliga utgifter, vilka för närvarande bestredes under förra hälften av kalenderåret, men som kunde anstå till efter den 1 juli, skulle skjutas över på budgeten för senare halvåret.

Därefter övergår kommittén till att bemöta vissa allmänna erinringar, som anförts mot en förläggning av budgetåret till tiden den 1 juli—30 juni.

Det hade sålunda gjorts gällande, att, därest budgetåret började så tidigt som den 1 juli, det stundom skulle bliva ogörligt att besätta nya tjänster med ordinarie innehavare från och med befattningarnas uppförande å ordinarie stat.

Denna anmärkning vore, yttrar kommittén, i och för sig riktig, men uppenbarligen komme efter omläggningen nya tjänster att i regel tillsättas avsevärt tidigare, än tillföre varit fallet, och för befattningshavarna själva spelade numera en försening av en utnämning till iupå det nya budgetåret mindre roll än tidigare på grund av de förändringar av bestämmelserna rörande intjänande av ålderstillägg, som på senare tid genomförts.

En annan invändning hade riktats mot det förhållandet, att större reformer eller omorganisationer icke skulle hinna genomföras från och med budgetårets början på grund av svårigheten att efter riksdagens beslut medhinna erforderliga verkställighetsföreskrifter.

Det vore emellertid, anser kommittén, till en början givet, att

omläggningen av budgetåret i allmänhet borde underlätta möjligheten att snabbt genomföra förändringar inom förvaltningen eller eljest, men omläggningen lämnade också den möjligheten öppen, att en dylik förändring kunde träda i kraft efter början av budgetåret, exempelvis den 1 oktober eller 1 januari, vilket ej hindrade, att erforderliga anslag kunde beräknas för budgetår, eventuellt efter olika grunder för olika delar av året. Exempel på ikraftträdandet av en omorganisation vid annan tidpunkt än finansperiodens början finnes redan.

En anmärkning av allmän innebörd vore även den, att med en budgetperiod 1 juli—30 juni den personal, som hade att taga befattning med boksluten inom de medelsförvaltande myndigheterna, skulle få möjligheten till sommarssemester i hög grad beskuren. Denna anmärkning hade dock jämväl av myndigheter, som framfört densamma, ansetts ej vara av den vikt att på grund därav reformen borde hindras, en ståndpunkt, som kommittén också måste för sin del intaga.

Härmed har jag redogjort för det huvudsakligaste innehållet i budgetårskommitténs betänkande rörande den föreslagna budgetårsreformens allmänna innebörd. Att jag ansett mig böra göra detta så utförligt, som skett, har berott därpå, att jag funnit mig kunna i allt väsentligt ansluta mig till vad av kommittén i förevarande hänseende blivit anfört. De av kommittén framhållna väsentligaste fördelarna av den föreslagna omläggningen av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni, nämligen att inkomstberäkningen skulle bliva mera tillförlitlig än förut, att utgifterna skulle kunna bättre överskådas och beräknas, att användningen av tilläggsstater med ty åtföljande olägenheter i oförmälda avseenden skulle kunna nedbringas i högst betydlig grad, samt att genom inkomst- och förmögenhetsskatteuppbördens inträffande före mitten av budgetåret hittillsvarande kassaförlagssvårigheter skulle kunna, om icke helt avlägsnas, så dock högst väsentligt minskas, synas mig ligga i öppen dag och måste enligt min mening skattas synnerligen högt.

Av de i ämnet hörda verk och myndigheter, för vilkas utlåtanden tidigare redogjorts, har också allenast marinförvaltningen ansett sig böra principiellt motsätta sig nu föreliggande reformförslag, och beträffande detta ämbetsverks ståndpunkt till frågan är dessutom att märka, att chefen för ämbetsverkets civilavdelning icke omfattat densamma, utan ansett sig böra förorda bifall till kommitténs förslag. De invändningar, marinförvaltningen rest mot förslaget i fråga, synas icke heller vara av större betydelse för spörsmålet, huruvida en omläggning av budgetåret bör komma till stånd. Såvitt jag kan finna, äro de av ämbetsverket

Departementsschefen.

framhållna olägenheterna av den föreslagna budgetårsomläggningen av natur att kunna övervinnas.

En av de av kommittén framhållna fördelarna av budgetårsreformen anser jag mig böra i detta sammanhang något närmare beröra, nämligen fördelen av, att uppbörden av inkomst- och förmögenhetsskatten skulle komma att inträffa ungefär i mitten av det nya budgetåret. För närvarande sker ju denna uppbörd på en gång under loppet av november och december månader. Det har emellertid ifrågasatts att fördela nämnda uppbörd å terminer. Utan att för närvarande göra något uttalande i denna fråga vill jag framhålla, att, under förutsättning att jämväl med en sådan fördelning av inkomst- och förmögenhetsskatteuppbörden den första uppbördsterminen komme att förläggas till ungefärligen samma tid, varunder för närvarande kronuppbörden pågår, härav skulle följa, att, om budgetåret icke varder på föreslaget sätt omlagt, uppbörden av den för respektive budgetår beräknade inkomst- och förmögenhetsskatten delvis komme att inflyta först under det påföljande budgetåret, en anordning, som enligt mitt förmenande måste betecknas såsom otillfredsställande. Blir däremot budgetårsomläggningen verklighet, kommer skatteuppbörden, även om den uppdelas på flera terminer, att helt infalla under budgetåret.

Vidkommande de av budgetårskommittén omförmälda allmänna erinringarna mot en förläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni vill jag som min mening uttala, att samtliga berörda erinringar synas mig hava blivit av kommittén tillfredsställande bemötta.

En fråga av principiell innebörd vilken — om ock närmast att hänföra till spørsmålet om de åtgärder för statsregleringens utförande, vilka betingas av den nu föreslagna omläggningen av budgetåret — dock redan i detta sammanhang synes böra upptagas till behandling, är frågan om förläggningen av statens räkenskapsår efter genomförandet av budgetårsreformen. Självfallet är ju, att budgetredovisningsåret fortfarande måste sammanfalla med budgetåret. Detta är ock den åsikt, som företrätts av såväl kommittén som av det ämbetsverk, vilket har sig sagda redovisning anförtrodd, nämligen riksräkenskapsverket, som i sitt förut återgivna utlåtande även meddelat, att några hinder för att till riksdagens den 1 oktober sammanträdande revisorer avlämna fullständig budgetredovisning för det nästförflutna budgetåret icke förefunnes.

Annorlunda ställer sig emellertid sagda ämbetsverk till frågan om förläggningen av kapitalbokslutsåret, vilket, enligt vad ämbetsverket på anförda skäl förklarar, fortfarande måste vara kalenderåret.

Härutinnan står således riksräkenskapsverkets åsikt i strid mot den

mening, som slutligen omfattats av kommittén, nämligen, att även kapitalbokslutsåret bör sammanfalla med budgetåret. Mynt- och justeringsverket, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen åter hava, i vad angår dem ävillande räkenskaper, uttalat sig för kalenderåret såsom kapitalbokslutsår.

Andra penningförvaltande ämbetsmyndigheter hava, om ock ej så positivt, yttrat sig till förmån för att kapitalredovisningen, helt eller delvis, måtte få fortfarande avslutas för kalenderår.

De skäl, riksräkenskapsverket anfört för kapitalbokslutets hänförande till kalenderår, hava synts mig så övertygande, att jag icke ansett mig kunna annat än biträda nämnda ämbetsverks ståndpunkt härutinnan. hälst som en dylik anordning, om ock rent principiellt sett mindre tilltalande, dock enligt vad ämbetsverket framhållit, långt ifrån att åstadkomma några reella olägenheter, i stället skulle föra med sig högst avsevärda fördelar icke minst ur synpunkten av lämplig fördelning å olika tider av arbetet inom de medelsförvaltande verken och myndigheterna. Jag finner mig alltså böra förorda kommitténs förslag rörande budget- och budgetredovisningsårets förläggning till tiden 1 juli—30 juni, men anser i likhet med riksräkenskapsverket, att man bör vid kalenderåret bibehålla statens kapitalredovisning, d. v. s. rikshuvudboken, vilken synes böra utvidgas på av nämnda verk föreslaget sätt.

Med avseende å möjligheten att statsrevisorernas arbete skulle utan ytterligare ändring av § 72 i riksdagsordningen kunna anpassas efter de förhållanden, som bleve en följd av en sådan anordning, anser jag i likhet med riksräkenskapsverket, att med den avfattning, sagda paragraf numera erhållit, hinder härför icke bör möta.

Att, såsom av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen satts ifråga, möjliggöra upprättandet av statens kapitalredovisning för budgetår genom att framskjuta dess granskning av riksdagens revisorer till påföljande år synes mig icke vara att förorda.

Beträffande de åtgärder med avseende å den förberedande behandlingen av budgetärendena, som skulle påkallas av den föreslagna budgetårsomläggningen, har kommittén yttrat sig å sid. 34—39 i betänkandet och därvid framkommit med vissa beaktansvärda uppslag. Även hava åtskilliga av de i förevarande fråga hörda verk och myndigheter uttalat sig härom. Då emellertid de spörsmål, som härvid mött, enligt vad jag kunnat finna icke äro av den beskaffenhet, att de kunna anses avgörande inverka på bedömandet av själva huvudfrågan, och icke heller äro av den art, att de kräva lösning före eller samtidigt med denna, har jag icke funnit nödigt att för närvarande närmare ingå på sagda spörsmål, utan

Den förberedande behandlingen av budgetärendena.

Departementschefen.

har jag ansett mig kunna inskränka mig till att giva uttryck åt den övertygelsen, att de med spörsmålen ifråga förenade svårigheter torde vara av natur att kunna övervinnas. Jag anser mig dock beträffande den av kommittén föreslagna framflyttningen av tidpunkten för ingivande av riksdagspetita redan nu böra med styrka framhålla, att med hänsyn till de förhandsberäkningar rörande den blivande budgetens utgiftssida, som snarast möjligt under höstens lopp böra utföras inom finansdepartementet, det måste anses uteslutet, att sagda tidpunkt sättes senare än den 1 oktober, ävensom att redan en framflyttning till denna dag av tidpunkten för anslagsäskandenas avgivande torde kunna medgivas endast under förutsättning, att senast den 1 september till vederbörande departement ingivas approximativa uppgifter å de anslagsbelopp, som komma att begäras.

*Riksdagens
budget-
behandling.
Departement-
schefen*

Å sid. 40—56 i betänkandet avhandlas den omläggning av riksdagens budgetbehandling, som en förändring av budgetåret på av kommittén föreslaget sätt skulle nödvändiggöra, och återfinnas de synpunkter, som kommittén haft under övervägande, i en därstädes intagen, inom kommittén utarbetad promemoria i ämnet.

Då det ju tillkommer riksdagen att vidtaga de anordningar i förevarande avseende, som kunna finnas erforderliga eller lämpliga, har jag icke ansett kommitténs betänkande i denna del böra föranleda till annat uttalande från min sida, än att, enligt vad av sagda promemoria synes framgå, en av budgetårsreformen påkallad omläggning av budgetbehandlingen inom riksdagen icke torde med nödvändighet förutsätta ändring av grundlagen, ävensom att det synes mig vara ett oeftergivligt villkor för införandet av ett budgetår 1 juli—30 juni, att riksdagens beslut rörande statsregleringen i regel komma Kungl. Maj:t tillhanda, i vad de avse försvaret senast den 15 maj och i övrigt före den 1 juni.

*Åtgärderna
för statsre-
gleringens
utförande.
Departement-
schefen.*

Beträffande de åtgärder för statsregleringens utförande, som behöva vidtagas, därest budgetårsomläggningen genomföres, har kommittén å sid. 57—68 gjort åtskilliga uttalanden och förslag, som synas värda att beaktas. Ävenså har frågan om dessa åtgärder gjorts till föremål för en rätt ingående behandling av åtskilliga bland de verk och myndigheter, som hörts i förevarande ämne. Då emellertid de spörsmål, som härmed äga samband, icke synas behöva erhålla sin lösning, förrän själva huvudfrågan om budgetårets omläggning blivit avgjord, har jag ansett mig kunna för närvarande i allmänhet inskränka mig till att framhålla, att den av åtskilliga verk och myndigheter påpekade

svårighet med en förläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni, som skulle bestå däri, att det bleve nödvändigt att förrätta bokslutsarbetet under en ur arbetssynpunkt synnerligen olämplig tid, genom bibehållande av kalenderåret såsom kapitalbokslutsår torde få anses undanröjd.

Beträffande tvenne statskontoret påvilande verkställighetsåtgärder finner jag mig dock böra redan nu yttra mig. Frågan är nämligen, huruvida efter en omläggning av budgetåret statskontoret fortfarande skall kunna i tillräckligt god tid efter det nya budgetårets ingång hinna upprätta såväl liggare över statsverkets specialutgiftsstater som länsstaterna, eller om det icke må anses nödigt eller åtminstone lämpligt att genom utvidgning och komplettering av liggaren göra länsstaterna överflödiga. Av vad kommittén och statskontoret i sådant avseende anfört har jag för min del blivit övertygad om, att sistnämnda utväg är icke blott möjlig och lämplig utan så gott som ofrånkomlig med hänsyn till den av kommittén påvisade önskvärdheten av liggarens utkommande till den 1 september.

Den föreslagna budgetårsreformens inverkan på vissa speciella förvaltningsområden avhandlas av kommittén å sid. 69—87. Av samma skäl, som av mig nyss anförts för att icke för närvarande ingå i några närmare uttalanden angående åtgärderna för statsregleringens utförande, torde det med avseende å förevarande fråga nu vara tillräckligt att i anledning av vad av kommittén samt vederbörande verk och inrättningar blivit i ämnet anfört, framhålla, att de påvisade olägenheterna till största delen torde av sig själva bortfalla, om kapitalbokslutet fortfarande kommer att omfatta kalenderår, och till återstående del synas vara av beskaffenhet att kunna övervinnas.

Reformens inverkan på vissa speciella förvaltningsområden.
Departementschefen.

Kommittén har även behandlat frågan om beskattning och taxering (sid. 88—95) och har därvid föreslagit vissa anordningar med avseende å taxeringsförfarandet och skatteuppbörden, som enligt kommitténs åsikt borde vidtagas, i händelse budgetåret bleve på förslaget sätt omlagt. Jämväl en del länsstyrelser och taxeringssakkunniga hava berört dessa spörsmål. Om emellertid, såsom jag förordat, kalenderåret fortfarande bibehålles såsom kapitalbokslutsår, synes någon anledning att på grund av budgetårsomläggningen vidtaga några ändringar i det nuvarande taxerings- och uppbördsväsendet icke förefinnas; och finner jag mig fördenskull sakna skäl att i detta sammanhang ingå på dessa frågor.

Beskattning och taxering.
Departementschefen.

Övergången
till det nya
budgetåret.

Budgetårs-
kommittén.

Beträffande slutligen övergången till det nya budgetåret har kommittén yttrat sig härom å sid. 96—107 och därvid anført bland annat, att vad anginge den tidpunkt, vid vilken sagda övergång borde äga rum, kommittén för sin del funnit, att förändringen borde ske från och med år 1923, vadan alltså 1921 års riksdag borde i vanlig ordning fastställa statsreglering för år 1922. Anledning att längre än till år 1923 uppskjuta budgetårsförändringen syntes ej finnas.

Vid 1922 års riksdag borde själva övergångsbudgeten fastställas.

Frågan om omfattningen av övergångsbudgeten hade kommittén redan berört i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 februari 1920 med förslag till de av budgetårets omläggning betingade grundlagsändringarna. Kommittén angav däri de olika utvägar, som syntes stå till buds för övergången till det nya systemet, och avvisade kommittén för sin del alternativet att låta övergångsbudgeten omfatta ett och ett halvt år. Kommittén ansåg nämligen, att då ej tvingande skäl därtill föranledde, man ej borde välja en längre tidrymd än tolv månader, helst som grundlagen utginge från, att budgetförslag skulle föreläggas varje lagtima riksdag, men med en övergångsbudget, omfattande ett och ett halvt år en riksdag icke alls skulle få sig någon statsreglering förelagd. En anordning med fastställande av riksstat för längre tid än ett år skulle ock stå i strid med syftet med den förevarande reformen, då den ju skulle innebära en ökning i stället för minskning av svårigheten att verkställa tillförlitliga beräkningar för den kommande budgeten. Det skulle fördenskill med all sannolikhet komma att visa sig, att åtminstone för den sista tredjedelen av budgetterminen en tilläggsstat av mycket betydande omfattning skulle bliva erforderlig. Detta skulle vara synnerligen olägligt, när den riksdag, som första gången skulle antaga budget för det nya finansåret, borde äga möjlighet att ägna den nya riksstaten en snabb behandling, vilket näppeligen skulle låta sig göra, om en omfattande tilläggsstat därjämte skulle behandlas. Tvivelsutan komme det ock att visa sig nödvändigt att fastställa två tilläggsstater till övergångsstaten — en antagen vid riksdagen näst efter den, då övergångsstaten fastställts, och en antagen vid den riksdag, som skulle fastställa den första riksstaten för det omlagda budgetåret. Att oreda i finansplanen och svårigheter i förvaltningsarbetet härav skulle följa, syntes utan vidare vara uppenbart. Med en övergångsbudget för ett halvt år undvekes nu nämnda olägenheter. Men även ett dylikt övergångsår kunde måhända såsom alltför främmande för vårt riksdagsarbete, erbjuda vissa svårigheter. Kommittén hade därför sökt efter och alternativt ansett sig också kunna förorda en utväg, som skulle

möjliggöra att även för övergångsbudgeten behålla den vanliga perioden av tolv månader. Kommittén hade nämligen tänkt sig, att vid övergången kunde fastställas två budgeter, vilka till viss del täckte varandra. Detta alternativ exemplifierade kommittén sålunda, att om 1921 års riksdag antog riksstat för år 1922, skulle sistnämnda års riksdag kunna antaga riksstat för tiden 1 juli 1922—30 juni 1923, varvid erforderliga ändringar i den redan fastställda riksstaten för år 1922 skulle vidtagas. Det av kommittén föreslagna övergångsstadgandet till regeringsformen lämnade ock möjlighet att framgå på vilkendera av de antydda vägarna, som vid grundligare prövning kunde befinnas vara mest ändamålsenlig.

Vid närmare övervägande av frågan, huru övergångsbudgeten lämpligast skulle ordnas, hade emellertid kommittén kommit till den uppfattningen, att det vore att föredraga, att särskild budget fastställdes för första hälften av det år, varunder övergången skulle äga rum. Det torde nämligen ej kunna förnekas, att svårigheter komme att uppstå, därest man för en del av ett år skulle hava att göra med två, varandra täckande budgeter. I förvaltningen och särskilt vid bokföringen torde nämligen med tämlig visshet oreda och osäkerhet bliva oundvikliga. Det skulle sannolikt ock bliva förenat med ej ringa svårighet att i statsverkspropositionen för ett budgetår 1922—1923 göra den erforderliga uppdelningen av de i riksstaten för år 1922 uppförda anslagen. Även den omständigheten, att utfallet av sistberörda budget komme att vitt skilja sig från de i riksstaten beräknade inkomsterna och utgifterna, utgjorde ett skäl mot alternativet i fråga. Med hänsyn till de med sagda alternativ förenade olägenheterna hade kommittén icke heller kunnat förorda detsamma, utan tillstyrkte i stället, att övergångsbudgeten måtte fastställas för de första sex månaderna av övergångsåret, det vill säga för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Beträffande frågan om finansieringen av övergångsbudgeten hade statskontoret — som utgått från, att denna budget borde avse allenast första hälften av övergångsåret — påpekat, att beloppen för detta halvår ingalunda skulle bliva hälften av beloppen för ett helt år, utan att exempelvis den största av inkomstitlarna, inkomst- och förmögenhets-skatten finge helt och hållet uteslutas ur övergångshalvårets budget, enär nämligen nämnda titel borde höra till det efterföljande budgetåret. Härigenom uppkomme, framhöll statskontoret, en viss svårighet att få statsregleringen för nämnda halvår att gå ihop, men detta kunde endast bliva en svårighet på papperet, icke någon svårighet i avseende å anskaffning av medel, då ju ifrågavarande reform icke avsåge någon ändring.

vare sig av de belopp, med vilka inkomster skulle inflyta och utgifter gäldas, eller av tidpunkten därför.

Enligt kommitténs mening måste ett försök att uppkonstruera en riksstat för övergångsåret bliva av ganska ringa värde. De omständigheter, som övade inverkan på budgeten i fråga, kunde nämligen icke så långt i förväg bedömas med någon större grad av säkerhet. Ur mera allmänna synpunkter hade kommittén likvisst upptagit den av statskontoret berörda frågan till behandling, varvid kommittén såsom utgångspunkt använt 1921 års riksstat.

Kommittén hade därvid, efter skärskådande av de olika inkomst- och utgiftstitlarna, med avseende å inkomsterna kommit till det resultatet, att, ehuru väl vissa förskjutningar av inkomstillflödet till förmån för första halvåret vore att räkna med, måste dock, på grund av att inkomst- och förmögenhetsskatten saknades i övergångsbudgeten, täckning beredas för ett avsevärt belopp, varför löpande statsinkomster icke syntes kunna påräknas.

Vad beträffade statsutgifterna, yttrar kommittén, syntes såsom allmän regel gälla, att övergångsbudgeten komme att innefatta hälften av anslagsbeloppen å en helårsbudget, avseende enahanda ändamål. Dock funnes undantag från regeln i olika riktningar.

Sedan kommittén gjort de viktigare av dessa undantag till föremål för undersökning och därvid framlagt vissa förslag i syfte att i görligaste mån befria övergångsbudgeten från utgifter, som icke nödvändigtvis behövde belasta densamma, gör kommittén det uttalandet, att visserligen funnes vissa anslag å riksstaten, som helt eller huvudsakligen fölle på första hälften av kalenderåret, och som ej lämpligen kunde skjutas över på senare hälften, men att dessa anslag dock syntes röra sig om betydligt mindre belopp än anslagen till sådana utgifter, vilka dels på grund av gällande bestämmelser bestredes först under senare hälften av kalenderåret, dels ock utan olägenhet framdeles kunde flyttas över på andra halvåret. På grund därav ansåg kommittén övergångsstaten kunna i förhållande till en helårsbudget av motsvarande omfång avsevärt reduceras samt följaktligen den ovan berörda luckan å övergångsstatens inkomstsida i motsvarande mån minskas.

Det syntes, anför kommittén vidare, icke behöva närmare påvisas, att den omständigheten, att utgifterna å staten för övergångshalvåret överstege de löpande inkomsterna för samma tid, icke innebure, att omläggningen av budgetåret vore förenad med en verklig kostnad. Sagda förhållande vore allenast ett uttryck för, att statsregleringen för närvarande vore till stor del byggd på förskott i den bemärkelsen, att in-

komsterna till övervägande delen inflöte först under budgetårets senare hälft. Intill dess inkomst- och förmögenhetsskatten i slutet av året influtit, måste fördenskull kassaförlaget anlitas för utgifternas bestridande. Det vore därför också helt naturligt, att det belopp, varmed å övergångsbudgeten utgifterna översköte de löpande inkomsterna, finge bestridas av kassafonden, i den mån ej andra tillgångar stode till buds. Någon som helst försämring i statsverkets ställning inträdde ej genom en sådan åtgärd, tvärtom lades för framtiden statsregleringen på en sundare grundval. Mera allmänt sett betydde upprättandet av halvårsbudgeten, att man gjorde ett särskilt bokslut för den 30 juni 1923, och att det överskott av utgifter utöver inkomster, som bestritts medelst det tillgängliga kassaförlaget, definitivt avfördes å kassafonden.

Emellertid borde givetvis kassafonden icke tagas i anspråk för regleringen av övergången till det nya budgetårssystemet i större utsträckning, än som vore oundgängligen nödvändigt. Till en begränsning av anspråken på fonden tjänade framför allt vissa av kommittén förordade åtgärder, i syfte att vid övergången skjuta över utgifter till den för senare halvåret 1923 avsedda budgeten. För ernående av ytterligare reducering av det belopp, som måste tagas ur kassafonden, syntes ock kunna ifrågasättas att i övergångsbudgeten upptaga reserverade behållningar å riksstatsanslag, vilka antingen icke vore erforderliga för de löpande utgifterna eller syntes icke komma att överhuvud taget anlitas för de med vederbörande anslag ursprungligen avsedda ändamålen.

Storleken av det belopp, som för övergångsstatens finansiering behövde tagas ur kassafonden, vore uppenbarligen tämligen svår att på förhand bedöma. Om icke vid tiden för övergången skatteinkomsterna inflöte med större del under senare halvåret, än enligt 1921 års riksstat vore fallet, syntes dock greppet ur fonden kunna antagas stanna vid ett belopp, som med åtminstone något tiotal miljoner kronor understeg 100 miljoner kronor. Fölle åter 1923 års löpande statsinkomster i relativt större utsträckning på senare halvåret, ökades anspråken på fonden för övergångsbudgetens finansiering i motsvarande mån. Därest omkring 150 miljoner kronor reserverades för reformens genomförande, syntes man i varje händelse befinna sig på den säkra sidan.

Enligt förut omförmälda övergångsstadgande till regeringsformen finge vid omläggning av statsregleringsåret därav betingade ändringar genom beslut av Konung och riksdag vidtagas i redan fastställd riksstat eller staten regleras och bevillningen fastställas för annan tid än kalenderår.

Sagda stadgande förutsatte således icke uttryckligen, att särskilt beslut rörande tiden och sättet för omläggningen skulle av statsmakterna fattas, utan skulle förhållandena helt enkelt kunna ordnas så, att Kungl. Maj:t för 1922 års riksdag utan vidare framlade statsverksproposition för tiden 1 januari—30 juni 1923, och att riksdagen uppgjorde statsregleringen på sådan grundval. Det måste dock, enligt kommitténs åsikt, anses vara mest ändamålsenligt, att 1921 års riksdag efter därom av Kungl. Maj:t framlagt förslag för sin del beslutade, att av 1922 års lagtima riksdag statsreglering skulle fastställas för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Något övergångsstadgande till riksdagsordningen i syfte att reglera den genom riksdagens revisorer utförda granskningen vid omläggningen av budgetåret hade kommittén vid behandlingen av frågan om grundlagsändringarna icke funnit erforderlig, men förutsatte, att en övergångsbestämmelse till instruktionen för revisorerna i sinom tid skulle antagas.

Efter övergången till det nya systemet komme givetvis under ett år statsrevisorerna att, vad statsverket och riksgäldsverket anginge, få granska räkenskaper för mer än ett budgetår. Denna dubbla granskning kunde utföras enligt i huvudsak två olika alternativ. Med 1923 såsom övergångsår skulle den snabbaste övergången till den nya ordningen vara, att sagda års statsrevisorer granskade räkenskaperna såväl för år 1922 som för första halvåret 1923. En annan utväg vore, att 1923 års statsrevisorer i vanlig ordning granskade 1922 års förvaltning, varefter 1924 års revisorer skulle granska räkenskaperna dels för övergångsbudgeten (1 januari—30 juni 1923), dels ock för det första budgetåret enligt nya systemet (1 juli 1923—30 juni 1924). Villkendera av dessa båda lösningar borde väljas, syntes i viss mån böra göras beroende av, huruvida rikshuvudboken för övergångsbudgeten kunde påräknas bliva färdig i så god tid, att den kunde föreläggas 1923 års statsrevisorer. Då emellertid definitivt beslut, huru med statsrevisionen under övergångsperioden borde förhållas, kunde anstå ända till sistnämnda års riksdag, syntes det ännu icke vara erforderligt att intaga definitiv ställning till denna fråga. Under sådana förhållanden hade kommittén icke ansett sig hava anledning att framlägga något förslag till övergångsbestämmelser till instruktionen för statsrevisorerna. En förebild till det stadgande, som i sådant avseende borde antagas, vore för övrigt att finna i den tilläggsbestämmelse till instruktionen ifråga, som av riksdagen år 1885 antogs med anledning därav, att under år 1886 riksdagens revisorer

skulle för statsverkets vidkommande granska såväl 1884 som 1885 års förvaltning.

Såsom förut nämnts har kommittén med avseende å övergången till det nya budgetåret till en början framhållit, att förändringen borde ske från och med år 1923, och att alltså 1921 års riksdag borde i vanlig ordning fastställa statsreglering för år 1922. Jag delar denna kommitténs uppfattning, och tillåter mig i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag framlagt förslag till riksstat för år 1922, vilket förslag i vissa delar redan blivit av riksdagen antaget. Likaså ansluter jag mig till kommitténs åsikt, att själva övergångsbudgeten bör fastställas av 1922 års riksdag.

*Departement-
schefen.*

Vidkommande frågan om omfattningen av övergångsbudgeten har jag av den uttömmande utredning, kommittén beträffande denna fråga förebragt, för min del blivit övertygad om att den ur alla synpunkter bästa lösningen är att låta sagda budget omfatta första halvåret 1923.

Statskontoret har också redan i sitt förut omförmälda utlåtande av den 14 januari 1919 förordat en dylik anordning, och har statskontoret i sitt på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 10 december 1920 afgivna utlåtande över budgetårskommitténs nu föreliggande betänkande vidhållit denna sin ståndpunkt. Icke heller har från någon annan av de i ämnet hörda statsmedelsförvaltande ämbetsmyndigheter i sådant avseende gjorts någon erinran.

Vad sedan angår frågan om övergångsstatens finansiering måste jag för min del vitsorda riktigheten av kommitténs åsikt, att varje försök att redan nu söka uppkonstruera en riksstat för övergångsåret måste betecknas såsom synnerligen vanskligt. Kommittén har emellertid med 1921 års riksstat såsom utgångspunkt sökt åstadkomma en beräkning av det belopp, som utöver de för övergångsbudgeten påräkneliga inkomster skulle erfordras för bestridande av de utgifter, vilka komma att belasta samma budget. Kommittén har därvid framhållit vikten av, att sagda budget befrias från alla utgifter, som utan olägenhet kunna överskjutas på en följande helårsriksstat. I likhet med statskontoret finner jag mig böra understryka angelägenheten härav.

För att ytterligare nedbringa det belopp, varmed utgifterna å övergångsbudgeten oaktat alla reduceringar måste antagas komma att överskjuta inkomsterna å densamma, bland vilka ju komme att saknas en så betydande post som inkomst- och förmögenhetsskatten, har kommittén vidare ifrågasatt, att i nämnda budget skulle å inkomstsidan upp-

tagas reserverade behållningar å riksstatsanslag, vilka antingen icke vore erforderliga för de löpande utgifterna eller syntes icke komma att anlitas för de med vederbörande anslag ursprungligen avsedda ändamålen. Jag finner detta kommitténs uppslag böra följas.

Emellertid kvarstår enligt kommitténs utredning ändock en betydande brist att täcka, och föreslår kommittén att härför anlita statsverkets kassafond. Någon principiell invändning mot ett dylikt tillvägagångssätt synes mig icke kunna anföras. Såsom kommittén framhållit, inträffar nämligen i själva verket icke härigenom någon som helst försämring i statsverkets ställning, utan lägges fastmera en säkrare grundval för framtiden för statsregleringen. Enligt vad framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet, som åtföljde propositionen nr 437 till 1920 års riksdag med förslag angående inkomstberäkningar för 1920 års tilläggsstat och 1921 års riksstat m. m., har en dylik anordning redan förutsatts av dåvarande chefen för finansdepartementet. Till samma mening har även min företrädare i ämbetet anslutit sig, såsom framgår av hans uttalande till statsrådsprotokollet rörande inkomstberäkningen i samband med framläggandet av årets statsverksproposition.

Beträffande det belopp, varmed kassafonden skulle behöva bidra till övergångsstatens finansiering, har kommittén kommit till det resultatet, att, därest för ändamålet beräknades omkring 150 miljoner kronor, man i varje händelse syntes befinna sig på den säkra sidan.

Statskontoret, som för spörsmålets vidare utredning anmodats yttra sig i frågan, har i ett den 17 december 1920 avgivet yttrande anfört bland annat följande: »Kungl. statskontoret har icke något att erinra mot, att en beräkning, därest den behöver göras så långt på förhand, utföres efter i huvudsak de av kommittén angivna grunder, dock möjligen med någon jämkning. Kommitténs utgångspunkt har nämligen varit 1921 års riksstat, i vilken inkomst- och förmögenhetsskatten, som är av avgörande betydelse för förevarande fråga, upptages till 238 miljoner kronor, under det att denna skatt, såsom kungl. statskontoret framhållit i sin underdåniga skrivelse den 13 innevarande månad med inkomstberäkning för år 1922, för sistnämnda år icke torde kunna beräknas högre än till 212,450,000 kronor. I ungefärlig proportion härmed torde det nu ifrågavarande beloppet kunna nedsättas från 150 till 135 miljoner kronor.»

Min företrädare i ämbetet anförde i sitt nyssberörda 1921 års statsverksproposition bilagda anförande till statsrådsprotokollet, att han för egen del funnit sig böra vid föreliggande frågas bedömande utgå från de av budgetårskommittén angivna och av statskontoret i

stort sett accepterade grunder. Då han emellertid ansett sig böra beräkna inkomst- och förmögenhetsskatten för år 1922 till ett något högre belopp än det av kommittén förutsatta, hade han trots försiktigheten bjuda, att av kassafondens medel ett belopp av 150 miljoner kronor beräknades såsom erforderligt för övergångsbudgetens finansiering.

Efter överbägande av de omständigheter, som på denna fråga kunna antagas utöva inflytande, har jag för min del i likhet med budgetårskommittén och min företrädare i ämbetet kommit till det slut, att, om för nu ifrågavarande ändamål beräknas ett tillskott från kassafonden av 150 miljoner kronor, man fullt tillgodosett försiktighetens krav. Påpekas må emellertid, att, för den händelse det i Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för år 1922 beräknade beloppet av inkomst- och förmögenhetsskatten, 244 miljoner kronor, vid det slutliga bedömandet skulle reduceras, i samband därmed en nedsättning i nyssnämnda till 150 miljoner kronor uppskattade belopp måhända kan komma ifråga.

Jag anser mig dessutom böra i detta sammanhang omnämna, att den beräkning av kassafondens ställning, som finnes intagen i nyssomförmälda anförande till statsrådsprotokollet, synes kunna komma att undergå någon justering i för fonden gynnsam riktning. Sagda beräkning, vid vilken avdrag gjorts ej mindre för förutberörda 150 miljoner kronor än även för de i förslagen till tilläggsstat för år 1921 och riksstat för år 1922 av fonden i anspråk tagna kapitaltillgångar, respektive kronor: 83,708,742: — och kronor: 60,285,998: —, utmynnar i, att fonden, oberäknat utfallet av statsregleringen för år 1921, vid sistnämnda års slut skulle hava en odisponerad tillgång av i runt tal 128.5 miljoner kronor. Det i denna beräkning ingående överskottet å 1920 års statsreglering, som approximativt upptagits till 170 miljoner kronor, torde emellertid, sedan man nu med tillgång till fullständigare räkenskapsmaterial är i tillfälle att beträffande utfallet av sagda statsreglering göra en säkrare beräkning än tillföre varit möjlig, komma att ej obetydligt höjas. Jag är dock för närvarande ej beredd att med avseende härå framlägga några siffror.

Vidkommande sedan det förut omförmälda, numera i grundlagsenlig ordning antagna övergångsstadgandet till regeringsformen, enligt vilket vid omläggning av statsregleringsåret därav betingade ändringar må genom beslut av Konung och riksdag vidtagas i redan fastställd riksstat eller staten regleras och bevillningen fastställas för annan tid än kalenderår, förutsätter, såsom av kommittén framhållits, detta stadgande icke, att särskilt beslut rörande tiden och sättet för omläggningen skall

av statsmakterna fattas, utan kunna förhållandena ordnas så, att Kungl. Maj:t för 1922 års riksdag utan vidare framlägger statsverksproposition för tiden 1 januari—30 juni 1923, och att riksdagen uppgör statsregleringen på sådan grundval. Till följd härav lär något formligt beslut härutinnan icke nu vara behövt.

Beträffande den av kommittén ifrågasatta kompletteringen av instruktionen för riksdagens revisorer, lär det icke ankomma på Kungl. Maj:t att med avseende härå avgiva förslag.

Slutligen må erinras, hurusom av länsstyrelsernas tidigare refererade utlåtanden framgår, att vissa länsstyrelser ansett den föreslagna budgetårsomläggningen påkalla framställning till den nu samlade riksdagen om vissa ändringar i det nuvarande taxerings- och uppbördsväsendet. Då emellertid, såsom jag förut framhållit, ett bibehållande av kalenderåret såsom kapitalbokslutsår för med sig, att några dylika ändringar icke behöva vidtagas med anledning av den ifrågasatta budgetårsomläggningen, finner jag mig sakna anledning att i detta sammanhang upptaga berörda spörsmål till behandling.

På grund av vad sålunda blivit anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta att budgetåret skall från och med den 1 juli 1923 omläggas till tiden 1 juli—30 juni.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga litt. — — — till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olga Gjörloff.